Leto XXVI. Poštnina plačana v gotovini Postgebühr bar bezahlt Ljubljana, 6. julija 1944 Štev. 27

DOMOVINA in KMETSKI LIST

Verwaltung und Schriftleitung • Uprava in uredništvo: Puccinijeva 5 — Tel. 31-22—31-26 — Erscheint wöchentlich • Izhaja vsak teden

Festbezugspreis jährlich • Naročnina letno Lir 24 — Einzelverkaufspreis • Posamezna številka Cent. 80.

Ljubljana je izpregovorila

Trideset tisoč ljudi se je na letošnji praznik sv. Petra in Pavla zbralo v središču Ljubljane, da manifestira življenjsko voljo slovenskega naroda in s tem zoper komunizem. Manifestacija je pričala, da se Slovenci dobro zavedamo pomena zgodovinskih dni in da odklanjamo krvavi metež, v katerega nas hočejo pahniti posredniki mednarodnega boljševizma. Dovolj je bilo žrtev, dovolj je poteklo slovenske krvi. Sami si hočemo s složnim delom ustvariti podlago za srečnejše življenje v okviru svobodne, vzajemno povezane Evrope.

Ljubljanska manifestacija je bila krona dosedanjih zborovanj na deželi, koder so že desettisoči slovenskih kmetovalcev in delavcev med požganimi domačijami, razdejanimi cerkvami in kulturnimi domovi ter med tisoči in tisoči grobov pomorjenih Slovencev odločno obsodili morilstvo in uničevanje. Ljubljanska protikomunistična manifestacija je zatorej imela splošno narodni pomen. Poleg tisočev, ki so se udeležili zborovanja, je pa bilo udeležencev na manifestaciji tudi mnogo tistih, ki so sledili zborovanju ob radiu. Zato naj v »Domovini« povzamemo nekatere poglavitne poudarke, ki jih moramo imeti v teh usodnih časih trajno v spominu.

Prezident Rupnik o položaju

»Navzlic vsem krizam, ki jih je mogoče še treba pričakovati, me utrjujejo v veri, da bo pod nemškim vodstvom zmagala protiboljševiška Evropa.

Ljubljanskim kavarniškim in gostilniškim strategom in politikom prepuščam, da verjamejo širokoustnim lažem in bahanju angloameriških in sovjetskih oddajnikov. Ti to delajo neprestano že pet let in so skoro vsak mesec napovedovali skorajšnje vkorakanje Angležev ali boljševikov v Ljubljano. Da so ti zločinci in zabiteži — na srečo jih je prav malo — našemu narodu strahotno škodovali in mu vedno bolj škodujejo, vedo sami prav dobro. Brezvestni kakor so, mislijo izključno na svojo spoštovano osebo in na nagrade, nadarbine in odpustnice, ki so na račun našega naroda obljubljene masonom, anglofilom, demokratom, boljševikom in bogatašem.

V ostalem je bil mesec junij za to gospodo zelo razgiban. Po izpraznitvi Rima in po začetku invazije na Atlantiku so že zopet likali cilindre za skorajšnji sprejem »d. z o. z. osvobodilcev«, šušljali in sejali listke z vzpodbudnimi prognozami. Sedaj pa, ko maloštevilne nemške divizije v Italiji še vedno niso obkoljene in uničene, ko so izkrcani oddelki na tako imenovani drugi ali atlantski fronti navzlic velikanskim izgubam v treh tednih dosegli manj kot je bilo predvideno za prve tri dni, ko nad Londonom in južno Anglijo brenčijo neki čudni meteorji, ko se končno boljševiški valjar na vzhodu navzlic največjemu mazanju s krvjo, kostmi in materialom le prav počasi plazi naprej, so se ti gospodje zopet potuhnili, pripravljeni, da bi svojo igro ob prvi priložnosti začel znova.

Moja dolžnost je, slovenski narod opozoriti, da tem narodnim škodljivcem ne naseda in se ne pusti znova pahniti v nesrečo in trpljenje!

Naši kmetje in delavci, ki vendar tvorijo glavno substanco našega naroda, so morali že nekajkrat plačati in še vedno plačujejo ceho za anglofilstvo, kulturni boljševizem in salonski komunizem enega dela naše inteligence. Opozarjam samo na zločinsko priganjanje na vojno koncem 1940. in začetkom 1941. leta, na Simovičev puč, osnovanje OF in na septembrske homatije 1943. leta.

Napočil je skrajni čas, da se vsi, v resnici z narodom povezani elementi izobraženstva zberejo in tako skupaj s kmetom in delavcem naredijo konec izdajalskemu početju poedinih asocialnih, egoističnih častihlepnežev in materialistov.

To se mora zgoditi, če hočemo mali slovenski narod ohraniti in ga obvarovati pred tako strašno katastrofo, kot jo mora trpeti sedaj na primer italijanski narod v južni in srednji Italiji pod skupnim gospostvom Londona in Washingtona ter nadoblastjo Moskve. Taka, če ne še bolj žalostna usoda bi zadela tudi nas, če bi naši tako zvani politiki storili tako kot Viktor Emanuel, Badoglio in italijanski masoni. Nobeden od naših anglo- ali sovjetskofilskih politikov potem ne bi mogel našega naroda rešiti. Še sami bi se komaj skrili na varno.

Nas Slovence lahko reši samo zmagovita Evropa. Evropo pa more pripeljati k resnični zmagi samo Nemčija.«

Obračun ob spominu na 8. september

G. Izidor Cergol je naglasil:

»Še nam je pred očmi 8. september in danes vidimo smrtno nevarnost, ki nam je takrat pretila! Toda ravno 8. september je zopet najboljši dokaz, da smo Slovenci narod bodočnosti! Pokazalo se je, da imamo matico, okoli katere se roj lahko zbere, matico, ki hoče nositi vso težo in ki prevzema vso odgovornost. Kakor mnogi drugi narodi je tudi naš v smrtni stiski dal iz sebe najboljše, kar je imel. Ni hotel dati politika, niti narodnega poslanca, niti ne strankarske figure — ne, slovenski narod je dal vojaka, moža časti in ponosa, moža ljubezni do trpečega ljudstva, dal nam je generala Rupnika. In ko nam ga je dal — se je roj zbral okoli matice: slovenski narod se je strnil okoli svojega ljubljenega prezidenta. Nič ni spraševal, instinktivno je čutil vez, ki ga je spojila z njim.

Danes, na dan obračuna, slovenski narod glasno kliče vsemu svetu: Slovenci vstajamo in hočemo živeti! Slovenski narod že pometa in bo še pometel z vsemi kugami, ki ga razjedajo! Zato pa zahteva svojo pravico pod božjim soncem: svojo svobodo in nemoten razvoj. Noče, da se mu to daruje: mi si bomo to zaslužili! In da bomo to dobili, nam jamčita naša uspešna borba in čast in ponos nemškega naroda.

Našega prezidenta Rupnika pa prosimo, da nas kot doslej tudi v bodoče trdno vodi v boljšo in častnejšo bodočnost.

To je naš glas in naša obljuba, to je naša prisega na častne slovenske zastave: slava!«

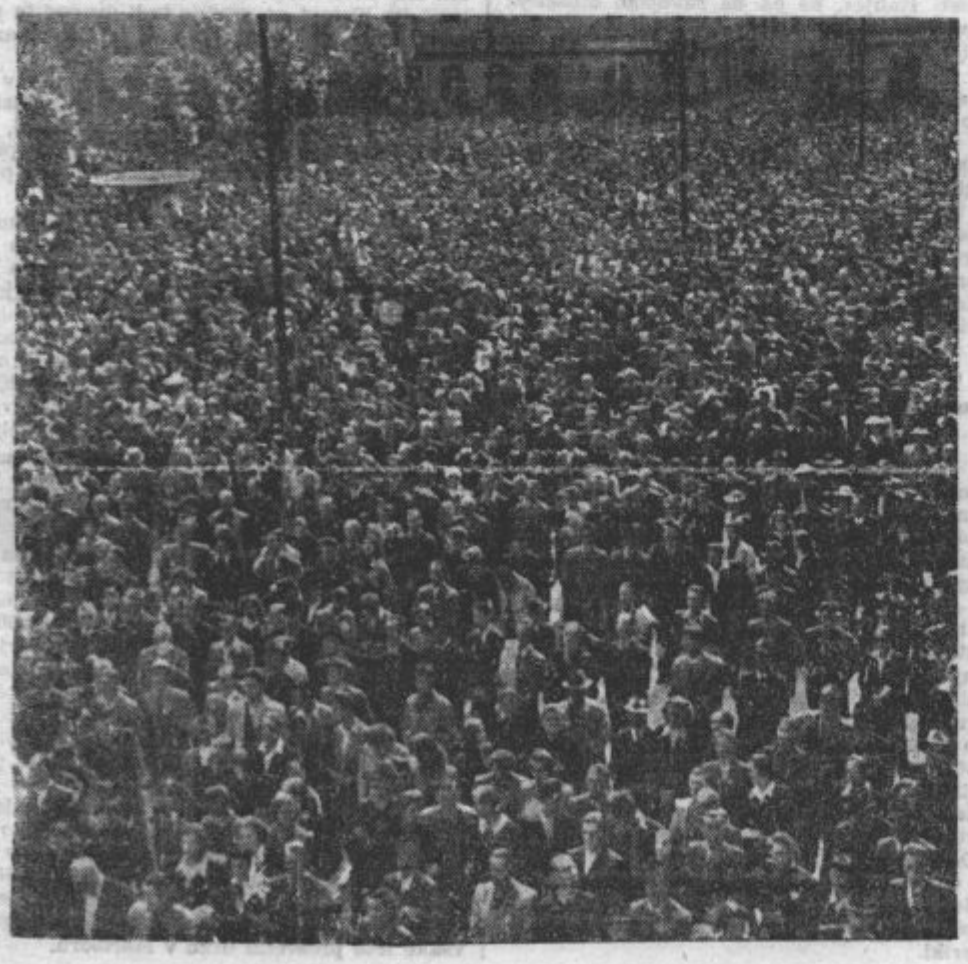

V imenu domobranske mladine

V imenu domobranske mladine je naglasil poročnik dr. Stanko Kociper:

»Bili smo in ostati hočemo samo Slovenci! Zaradi tega smo se uprli komunističnemu nasilju in zaradi tega smo že od vsega začetka postavili naše napore na potrebo po enotnosti, ki smo jo danes dosegli v Slovenskem domobranstvu. Izučile so nas namreč izkušnje Grčaric in Turjaka.

Slovensko domobranstvo pomenja danes v resnici našo ideološko in organizacijsko enotnost, kakor je slovenski narod po prvi svetovni vojni še ni imel. V tej enotnosti zbrana slovenska mladina iz vseh stanov je v svoji borbi za življenje in obstoj slovenskega naroda spričo boljševiškega ogrožanja s krvjo zapisala program preporoda: »narod, domovina, Bog!

V tem je obsežen naš sedanji in bodoči nacionalni in socialni program, ki bo vsakega postavil na odgovarjajoče mesto in vsakemu pravično plačal njegovo delo in zasluge, ker edino v tem dobivajo vsi naši napori svoj pravi smisel. V tem programu pa so danes slovenski narod, Slovensko domobranstvo in Rupnik eno!«

PREGLED VOJNIH DOGODKOV

Na vseh glavnih bojiščih za Evropo — **na Vzhodu, v Normandiji in v Italiji** — se bijejo strahovite bitke. O nemški odpornosti je zadnji čas zlasti pričal ogorčeni odpor v Cherbourgu. Še potem, ko se je nadmočnemu sovražniku posrečilo vdreti v središče mesta, so se držala številna nemška oporišča in se borila do zadnjega strela. Medtem ko se je Angloameričanom posrečilo pridobiti v Normandiji nekaj novega ozemlja, je Anglija še vedno pod silnimi udarci novega nemškega orožja, ki razbija London in postojanke v južni Angliji ter ruši borbeno odpornost Angležev. Odmikalni pokreti v Italiji so se tudi pretekli teden izvršili v popolnem redu in z izgubami za zasledujoče ameriške in angleške čete. Na Vzhodu je navalila Sovjetija z veliko premočjo, zato je nemško vodstvo tudi tu odmaknilo svoje čete na nove postojanke. Prodora, kakršnega si želijo anglosaški in sovjetski vojskovodje, ni mogoče nikjer doseči. Nikjer še ni prišlo do odločilne bitke, lahko pa jo v kratkem pričakujemo, saj je znano, da ima Nemčija še številne sveže divizije, ki jih bo vrgla v borbo tedaj in tam, ko bo to zahteval načrt nemškega vodstva. Napovedana je tudi uporaba še novih vrst nemškega orožja. Stojimo torej pred novimi presenečenji. O trenutnem stanju na bojiščih je pa poročalo nemško vojno poročilo v torek naslednje:

Führerjev glavni stan, 4. jul. Vrhovno poveljništvo oboroženih sil javlja:

V Normandiji je napadel sovražnik včeraj z jako podporo topništva in oklopnikov na zapadnem krilu predmostja. V glavnem smo ga odbili. Le na nekaterih mestih mu je po hudem boju uspelo vdreti v naše črte. Na ostalem bojišču je potekal dan brez posebnih dogodkov.

V Bretagni smo v boju do zadnjega moža uničili 20 teroristov in 58 sovražnih padalcev, ki so odskočili z letal in bili v civilnih oblekah.

Nemška težka bojna letala so v pretekli noči napadla zbirališča sovražnih ladij pred normandijsko obalo. Dve posebni izkrcevalni ladji so zadela v polno. Letalci so opazili nadaljnje zadetke pri izkrcevanju.

Varovalne edinice nemške ladijske spremljave so pred nizozemsko obalo zažgale britanski brzi čoln.

London je pod težkim maščevalnim ognjem.

V Italiji je včeraj silovitost sovražnih velenapadov nekoliko popustila. Le na zapadnem obalnem odseku, na področju pri Sieni in ob jadranski obali so se vršili siloviti boji. Na zapadni obali je sovražniku uspelo, da je pridobil nekoliko ozemlja.

Na vseh ostalih odsekih smo ga krvavo odbili.

Na srednjem odseku vzhodnega bojišča je srditost bojev nadalje narasla. Zapadno od Slucka so se menjali sovražnikovi napadi z našimi protinapadi. Naše oklopniške divizije so z zanosnim protinapadom vrgle nazaj sovražnika, ki je prodrl do železnice Baranoviči-Minsk. Sovražnik je imel visoke krvave izgube. Boljševiške oklopniške sile so vdrle v Minsk in prodrle dalje proti zapadu. Južnovzhodno od mesta so se naši oddelki ogorčeno upirali z vseh strani napadajočim sovjetskim četam ter so se pomaknili proti zapadu. Pri Molovecnu smo s protinapadom vrgli nazaj sovražne napadalne kline. Na področju zapadno od Polocka so naše čete odbile ponovne boljševiške napade ob Dvini. Mesto smo po bojih z menjajočo se srečo zapustili.

Zadnje dni se je v bojih z vzgledno hrabrostjo odlikoval poveljnik nekega grenadirskega polka polkovnik Reimann. V boju iz bližine je sredi svojih grenadirjev junaško padel.

Letalstvo je z oddelki borbenih letal uspešno poseglo v boje na zemlji, razbilo je mnogo sovražnih kolon ter uničilo več oklopnikov, topov in nekaj sto vozil.

Ponoči so bojna letala napadla več sovjetskih kolodvorov in uničila obsežen oskrbovalni material. Zlasti so nastali na postaji v Borisovu veliki požari in močne eksplozije.

Severnoameriški bombniki so raztreseno vrgli bombe na področje Beograda in na več krajev v Rumuniji. Nemške in rumunske protiletalske obrambne sile so pri tem sestrelile 19 sovražnikovih letal.

Posamezna britanska letala so v pretekli noči bombardirala kraje na rensko-vestfalskem ozemlju.

*

Sloveči nemški generalni polkovnik **Dietl, »junak Narvika«**, čigar ime je tudi pri nas dobro znano, se je pri letalski nesreči dne 28. junija smrtno ponesrečil. Njegova smrt je globoko prizadela ves nemški narod, ki je v njem spoštoval znamenitega borca za Norveško in za Finsko. Führer je z njim izgubil tistega častnika, ki se je prvi pridružil njegovemu pokretu in ki je bil vselej pripravljen izvršiti najsmelejše podvige. Zato je pokojnika počastil s toplim spominskim govorom ob veliki žalni svečanosti v Berlinu ter z visokim odlikovanjem.

*

Nemška pomoč Finski je bila pretekli teden vnovič zagotovljena. Nemški zunanji minister von Ribbentrop je obiskal finsko vlado v Helsinkih. Razpravljali so o vojaških vprašanjih, ki zanimajo obe državi in nemška vlada je izjavila, da je pripravljena ustreči želji finske vlade po vojaški pomoči. V vseh točkah je bil dosežen popoln sporazum. S tem je bila vnovič dokazana nezlomljiva povezanost Finske z Nemčijo. Sovjetski sunek, ki je nameraval izločiti Finsko iz protiboljševiške fronte, se je prav tako izjalovil, kakor grobost Severne Amerike, ki je odpravila finskega poslanika iz Washingtona in zagrozila s prekinitvijo vseh stikov s Finsko.

*

Da je mednarodnim zarotnikom proti Evropi dobro vsako sredstvo, je pokazal zločin, ki je bil izvršen pretekli teden v Parizu. Zavratno je bil umorjen francoski informacijski minister **Filip Henriot.** Petnajst, v francoske miličnike preoblečenih ljudi, si je priborilo vstop v ministrstvo, kjer so vdrli v Henriotovo spalnico in ga umorili. Henriot je bil docela evropsko usmerjen mož. Hotel je dobro svojemu narodu in je dosegel že lepe uspehe za prijateljske stike med Nemci in Francozi. Zavratni zločini, kakršen je ta, pa seveda ne morejo v nobenem primeru pospeševati prijateljstvo.

*

Razmere v zasedeni Italiji se nikakor ne zboljšajo, temveč se stalno slabšajo in nastopa razkroj, v katerem ima edino boljševizem svojo žetev. Slabotna Boncmijeva vlada doslej še ni dobila dovoljenja od Angloameričanov, da bi se smela preseliti v Rim in torej še nadalje »posluje« v Salernu. Spria se je tudi z »državnim upraviteljem«, bivšim prestolonaslednikom Umbertom, ker so vsi ministri prisegli le na »narodne koristi Italije«, ne pa na savojsko dinastijo. Vsepovsod se opaža rušilno delo boljševiških izpostavljencev, ki sede v vladi, po vseh vodilnih uradih in v vsakem vaškem »sovjetu«. Taka je usoda zavezništva: Angloameričani »osvobajajo«, žanjejo pa boljševiki.

*

Letalski napadi so vedno hujši in brezobzirnejši. O značilni kršitvi nevtralnosti smo čitali pretekli teden, ko so se angloameriški letalci izpozabili celo nad neznatno nevtralno republiko San Marino ter mesto opustošili. Stolnica in knjižnica sta porušeni, uničenih je bilo mnogo zgodovinskih stavb in stanovanjskih hiš. Takoj po napadu so našli 40 mrtvih in 60 težko ranjenih, je pa še več žrtev. Kjer je še pošten svet, je ta napad zbudil ogorčenje.

Kaj je plutokracija?

Plutokracija je beseda grškega izvora in pomeni nadvlado denarja oziroma bogataševv. To nadvlado tvorijo banke, industrija in veletrgovina, zlasti še, če delajo po medsebojnem dogovoru, torej sporazumno za svoje interese. Takšno vzajemno delovanje izražajo njihove organizacije, ki se imenujejo karteli in trusti. Lahko pa je, da plutokracija sodeluje na tihem in da so njihovi tajni dogovori svetu neznani. To se tudi dogaja, zlasti v tistih državah, kjer kapital, v našem primeru plutokracija, nemoteno deluje, ker ni pod nobeno kontrolo ali pa je preveč površna. Tam, kjer obstoja kapitalistični red, oziroma sistem, je plutokracija dejanski in neomejen gospodar, za katerega trpi in dela vse, ker ni prizadeto le ljudstvo dotične države, ampak več ali manj ves svet. Odvisno od tega, kako ima plutokracija izdelano omrežje po raznih državah, s katerim veže gospodarstvo in ga ima pod svojim vplivom. Najmogočneje gospodari plutokracija v Angliji in pa v Ameriki.

DOMAČE NOVICE

* **Ponoven letalski napad na Trst** je bil izvršen v noči proti koncu junija. Kakor so poročali dnevniki, je bilo na mestno področje zopet vrženo veliko število bomb. Zopet so bila razdejana številna stanovanjska poslopja, predvsem v delavskih četrtih. Bilo je spet večje število mrtvih in ranjenih. Od Trsta do Ljubljane je sovražnim letalcem takorekoč samo skok. Zato nam morajo biti sporočila o terorističnih napadih na bližnje večje kraje v opozorilo, da se ne šalimo s protiletalsko zaščito. Kjerkoli po hišah še nimate vsega urejenega tako, kakor to zahtevajo predpisi, storite to čimprej. Vsakdo naj se zaveda, da ščiti samega sebe in svojo imovino, ako se ravna ob alarmu po predpisih protiletalske zaščite.

* **Šolsko leto** se je zaključilo s koncem junija. Mladina je radostna odšla na počitnice. Želimo ji, da bi jih lepo izkoristila in se na jesen spet zdrava in bodra vrnila v šole. Uspehi so bili kljub vojni zadovoljivi. Komur pa šolanje ne tekne, naj ne vrže puške v koruzo, marveč naj si izbere pravi poklic, pa bo tudi srečno oral skozi življenje.

* **Cepljenje proti tifusu in paratifusu** za lastnike in uslužbence obratovalnic z živili, za strežno osebje zdravstvenih zavadov in za perice je zaključeno. Povabljeno je vse drugo prebivalstvo Ljubljane, da se prostovoljno zavaruje proti boleznim skupine tifusa ter se za to javi v dopoldanskih urah v sobi št. 9 mestnega fizikata v Ljubljani. Treba je samo zjutraj na tešče zavžiti tableto, ki ne povzroča nobenih neprijetnih posledic.

* **Svojci odsotnih iz Novega mesta** so dolžni v desetih dneh prijaviti poveljstvu policijskega zbora v Novem mestu vse od 8. septembra lani dalje iz mesta izseljene svojce, naj je sedanje bivališče znano ali ne. K prijavi je obvezan vsakdo, ki je pred lanskim 8. septembrom živel s pogrešancem v hišni skupnosti.

* **V Št. Rupertu na Dolenjskem** je umrl gosp. Jožef Knavs, upokojeni župnik tržaško-koperske škofije. Rodil se je v Št. Rupertu l. 1862., služboval pa je v tržaški župniji do l. 1929., ko je stopil v pokoj in se naselil v svojem rojstnem kraju.

* **Nove tobačne nakaznice** so začeli pretekli petek raznašati po Ljubljani. Izkaznice veljajo samo en mesec. Posebno opozarjamo, naj upravičenci shranijo glave starih izkaznic, ki jih morajo predložiti pri vpisu v posameznih trafikah. Javiti se smejo le tam, kjer so doslej kupovali.

* **Za črešnjami so prišle na ljubljanski trg že prve breskve in sicer iz goriških krajev. Cena je bila po 25 lir kg.**

* **Pozor na tatove! Tatvine koles so še vedno zelo pogoste. Nedavno je bilo v 10 dneh ukradenih kar šest koles raznih znamk, v vrednosti 30 tisoč lir. Tatovi pa prežijo tudi drugod in poberó vse, kar je kaj vredno. Zlasti je treba paziti na kurivo in na živila.**

* **Lastnike bicikljev** opozarja policija v Ljubljani, da morajo prijaviti odseku za registracijo vozil v Beethovnovi ulici 7, soba **št. 16**, vsako izpremembo v prometni knjižici, kakor prodajo, odtujitev, tatvino, neuporabnost kolesa, pa tudi spremembo stanovanja.

* **Tri smrtne žrtve otroške neprevidnosti.** V Mirni peči so otroci našli mino in jo ob Temenici skušali odpreti. Mina je eksplodirala in podrla pet fantičev, 11 letni Rihard Pevec je dobil poškodbe na eni nogi, drugo mu je zlomilo, 13-letni Viljem Gorenjec je bil ranjen po obrazu, rokah in nogah, 14 letnemu Petru Murnu je odtrgalo obe roki ter je še oslepel in doma izdihnil, v bolnišnici pa sta umrla še hudo poškodovana 8-letni Gvido Pevec in 14 letni Drago Parkelj.

* **Zaplenjeno je bilo premoženje komunistov** Draga Gostiše, gostilničarja iz Zgornjega Logatca, železničarja Jožeta Koračina in uradnika Franca Leskovška iz Ljubljane.

* **Velik tatinski plen** si je v teku časa prilastila neka **služkinja**, ki je bila v službi pri uglednem ljubljanskem restavraterju. Pri služkinji so našli v gotovini 57.000 lir in za okoli 10.000 raznega blaga. Služkinja je kradla gospodarju skoraj eno leto in ji je prišel gospodar na sled šele, ko mu je zmanjkalo iz blagajne 25 popolnoma novih tisočakov. Skupna škoda, ki jo je služkinja napravila, znaša 105.000 lir. Večji del plena je dobil restavrater vrnjen, služkinjo pa je policija izročila sodišču.

* **Jezikovnih tečajev na Spodnjem Štajerskem** je bilo v zadnjih 3 letih 1600. Udeleževalo se jih je okrog 75.000 spodnještajerskih rojakov v starosti od 14. do 50. leta. Pouk je bil praktičen, da so se za dnevno potrebo naučili nemščine. Jezikovni tečaj na Spodnjem Štajerskem organizira vsako leto prosvetni urad v Mariboru.

Brez vode ni življenja

Kaj moramo vedeti o padavinah in suši

Brez vode ni življenja — to je ena največjih in najpreprostejših resnic, a se je navadno ne zavedamo, zato pa tudi ne znamo primerno gospodariti z vodo. Ljudje, ki žive v suhih pokrajinah, kjer ni studencev in morajo vodo zbirati v kapnicah in dovažati jo od daljnih potokov in rek, vedo mnogo bolj ceniti ta najdragocenejši, neobhodno potrebni življenjski sok, ki brez njega ne more živeti živalstvo prav tako kakor rastlinstvo; na vprašanje, kaj je prav za prav človek, bi bilo treba odgovoriti: Po večini voda. Tudi v rastlinah je glavna sestavina, po količini, voda. Voda je prevodnik življenja in življenje samo. Vodo začnemo ceniti bolj ob suši — v zadnjih letih tudi meščani, obdelovalci zemlje. Posledice suše v mestu sicer niso tako hude, ker jih lahko nekoliko preprečimo z zalivanjem, vendar ob hudi suši tudi zalivanje ne zaleže dovolj. Razen tega se pa moramo zavedati, da tudi voda za zalivanje ni zastonj. V naših krajih hude suše niso pogoste. Bolj pogosto se vrste deževna leta, ko rastlinstvo trpi zaradi preobilne moče in hlada.

Rastline vsebujejo 70 do 90% vode

Rastni organi rastlin se razvijejo v zemlji in zraku; rastline črpajo hrano iz teh prasnovi. Kaj je rastlinam hrana? Vse tiste snovi, ki brez njih rastlina ne more živeti — torej tudi voda. Rastline vsebujejo izredno mnoge vode, po 70—90%, v nekaterih primerih tudi več. Rastlina potrebuje vodo kot hrano, namreč kisik in vodik, potrebna za nastanek organskih snovi; voda je pa rastlini potrebna tudi kot prenosno sredstvo, prevodnik hrane, kajti rastlina lahko vsrka le v vodi raztopljeno hrano. Raztopina se dviga po rastlini do listov, kjer nastajajo klorofilna zrnca, (listno zelenilo). V klorofilnih zrncih se spaja hrana, ki jo rastlina prejema po koreninah iz zemlje, s hrano, ki jo list vsrka iz zraka v obliki ogljikovega dvokisa. Hrana, ki jo rastline vsrkavajo, mora biti zelo razredčena, zato je potrebno sorazmerno mnogo vode za rastlinsko življenje. Voda, ki opravi svojo nalogo v rastlini, izhlapi skozi listne reže. Vse rastline ne potrebujejo enakih količin vode, a strokovnjaki računajo, da je potrebno povprečno za nastanek, rast organskih snovi po 400 kg vode za en sam kilogram suhe tvarine. Potrebne so torej vprav ogromne količine vode za rastlinsko življenje. Na njivi s površino hektarja izhlapi v vsej rastni dobi, če je posejana rž, 800.000 kg vode, pri pšenici milijon kg, ječmenu 1,200.000 kg in pri ovsu 2 milijona kg.

Kako merimo padavine

Rastlina ne prejema vlage le iz zemlje, odnosno le iz ozračja; vira sta dva: označje, ki daje vodo, odnosno vlago v obliki dežja, snega, toče, slane, ivja in rose; vse to je treba imenovati padavine; drugi vir so podzemne vode ali talna, odn. »podtalna voda«. Talna voda lahko koristi rastlinam le, če ni previsoka, odnosno pregloboka. V poštev prihaja skoraj samo prvi vir. Po količini padavin lahko presodimo, ali je vreme ugodno za kmetijstvo ali sploh za obdelovanje zemlje. Zato ima merjenje padavin velik pomen za kmeta. Padavine merimo tako, da je enota milimeter, ki označuje višino litra vode na površini kvadratnega metra. To se pravi: če nalijemo v posodo z dnom, ki ima površino 1 m², liter vode, znaša višina milimeter. Potemtakem vemo, da je padlo na m² deset litrov dežja, če je količina padavin znašala 10 milimetrov.

Kakovost zemlje in padavine

Od kakovosti zemlje je odvisno, ali zemlja porabi padavine koristno ali ne. Če je zemlja trda, zbita, ne more prodreti toliko vode v njo, kakor če je rahla. Tako se mnogo vode izgubi, bodisi, da izhlapi ali odteče. Kakšna je zemlja, tako pa vpija vodo. Zemlja vsrkava vodo, če ni nobenih okvir, dokler ni nasičena z vlago. Vpijanje in propustnost sta odvisna od sestave zemlje; peščena tla vpijajo vodo hitro, a jo slabo zadržujejo, zato pa tudi voda pronica globlje; prst (humus) vpija vodo precej dobro, vendar ne prehitro, jo dobro osvaja in jo počasi oddaja (počasno izhlapevanje); glinasta zemlja težko, počasi vpija vodo, jo dobro zadržuje in slabo propušča. To obdelovalci dobro vedo in če je le mogoče, se tudi navadno ravnajo po tem, da izbirajo zemljo za posamezne rastline glede na potrebo po vlagi.

Prerahljana plast je bolj luknjičava in zato je kapilarnost manjša, razen tega se pa presuši ter tako tvori nekakšen zaščitni pokrov. Tega se dobro zavedajo vrtnarji, ki pokrivajo vlažno zemljo s suho in drobno, da preprečijo izhlapevanje in razpokanje. Priporočljivo je tudi pokrivanje s slamo, z listjem in dobro se je izkazalo zlasti s šoto. Nekateri priporočajo tudi pokrivanje z žaganjem.

Pravila za varčevanje z vlago

Pri razumnem varčevanju z vlago na njivah je treba vedno upoštevati naslednja pravila. Predvsem je zemljo treba vselej obdelati tako, da korenine posevkov z lahkoto prodirajo in da zemlja vpija dovolj vlage. Zemlja se mora sama toliko sesesti, da je omogočena primerna kapilarnost. Na površju je pa treba pretrgati kapilarnost in zato zemljo med letom, kolikor mogoče obdelati plitvo. V ta namen je tudi potrebno, da strniščno prašenje opravimo čim prej, ko pospravimo snopje s polja. Glavno oranje pred zimo naj bo globoko, do 30 cm, da bi zemlja lahko dobila čim več vlage pozimi.

Gnojenje je koristno za varčevanje z vlago; hlevski gnoj, ki se prsnavlja v prstenino, ohranja vlago in jo zadržuje kakor goba.

Spomladansko obdelovanje naj pripomore, da zemlja obdrži čim več vlage, ki jo je sprejela pozimi. Zato tudi velja pravilo, naj ne orjemo spomladi, če je pa že neobhodno potrebno, ne smemo orati globoko. Brananje je najboljše obdelovanje spomladi. Skorja vleče kakor sesalka vodo iz nižjih plasti in ovira pristop zraka, zato je brananje zelo potrebno. Potrebno je pa tudi valjanje spomladi, pri ozimini in jarih žitih, da bi pa zemlja zaradi kapilarnosti po valjanju ne izgubila preveč vlage, jo moramo še pobranati.

Okopavanje ima tudi pomen, da skušamo z njim preprečiti izhlapevanje vlage in zato je najbolje, da okopavamo po dežju. Okopavati ne smemo pregloboko, da se zemlja ne presuši preveč v globino. Končno strokovnjak obsoja osipavanje koruze, ki ga pa nekateri še zagovarjajo.

Čast in priznanje slovenski kmečki ženi

V zadnjih Kmetijskih novicah, ki so, kakor vsakih 14 dni, spet prinesle raznovrsten kmetijski pouk, je objavljen tudi naslednji članek o slovenski ženi, ki ga je napisal Ignacij Pevec:

Mnogo so že pisali in govorili o naši slovenski kmečki ženi in materi kot o tisti veliki sili, ki ustvarja, dejal bi, čudeže na naših kmetijah. Take načelne izklesanosti in vztrajnosti v delu in trpljenju, kot jo ima slovenska kmečka žena, do danes ni pokazal še noben drug stan. Ko so morali vsi pošteni kmečki možje in fantje pobegniti ali se poskriti, je ostala mati, žena, sama. Ni obupala in klonila. Vse težave, ki jih je morala prestati kot žena in mati zaradi divjanja pobesnelih sovražnikov slovenskega naroda, je niso strle. Zaupajoč v pomoč Vsemogočnega je prijela za delo s tolikšno življenjsko silo in s tolikšnim pogumom, da je vredna vsega občudovanja in tudi javne pohvale.

Pozabila je za trenutek na svoje srčne bolečine, odzvala se klicu zemlje in se lotila dela s tisto ljubeznijo, ki jo zmore samo kmečki človek.

Ko sem hodil pred kratkim po šentjernejski ravnini, sem imel priliko občudovati sadove pridnih rok naših kmečkih žena. Kot zastopnik kmečkega stanu čutim dolžnost, da napišem teh nekaj skromnih vrstic v znak hvaležnosti in priznanja našim kmečkim materam in dekletom.

»Pa kaj boste sejali, mama?« ogovorim ženo, ki obrača na koncu njive v plug vpreženo živino. Upehani konjiček in kravica nestrpno stopicata in se branita nadležnih muh. »Koruzo še mislim,« odgovarja vsa v znoju premočena žena. »Bolj pozno bo,« se skušamo z ženo pogovoriti še kaj več. Sinčku očividno ugaja, da sem začel pogovor z njegovo materjo, pogleda jo vprašujoče, mati pa mu pomiga, češ, Janez, le pojdi pit, ker si že tako žejen. Janez kakih 12 let star, jo brzih nog ubere proti bližnji hiši, mati pa se obrne k

---

Adalbert Stifter: 3

Gorski kristal

Nekoč na dan pred Božičem, ko je jutranji somrak po dolini prehajal v svit, je bil tanek, suh pajčolan razprostrt čez vse nebo, da se je daljnje sonce na jugovzhodu videlo samo kot nerazločen rdeč madež. Mehak, skoraj mlačen zrak je negibno lebdel po vsej dolini in tudi na nebu, kakor so to kazale nespremenjene mirne oblike oblačkov. Tedaj je rekla čevljarjeva žena svojima otrokoma:

»Ker je tako prijeten dan, ker že tako dolgo ni deževalo, ker so pota čvrsta in ker je tudi očka včeraj dovolil pod pogojem, da bo današnji dan primeren, lahko gresta k babici v trg; vendar morata prej še povprašati očeta.«

Otroka, ki sta še stala pred njo v spalnih srajčkah, sta stekla v sosedno sobo, kjer se je očka pogovarjal s kupci in sta ga prosila, naj ponovi svoje včerajšnje dovoljenje, ko je vendar tako lep dan. Očka jima je dovolil, nakar sta pritekla nazaj k materi. Ta ju je skrbno oblekla; prav za prav, hčerkico je opravila z debelim, dobro varujočim oblačilom, dečko pa se je začel brž sam oblačiti in je bil opravljen dosti prej kakor je to mogla storiti mamica s hčerko. In ko je naposled to postorila, je rekla:

»Konrad, le pazi nanjo! Ker pustim deklico s teboj, morata ob pravem času odtod, nikjer se ne smeta muditi, in ko bosta pri babici pokosila, morata brž pohiteti domov. Kajti dnevi so zdaj prav kratki in sonce zgodaj zahaja.«

»Že vem, mati,« je rekel Konrad.

»In dobro pazi na Sano, da ne pade ali da se ne razgreje.«

»Da, mati.«

»Tako, Bog vaju varuj in zdaj stopita še k očetu in mu recita, da odhajata.«

Dečko si je obesil torbo, ki mu jo je bil očka umetelno sešil iz teletine, čez ramo in otroka sta stopila v sosedno sobo, da se poslovita od očka. Brž sta se vrnila in sta poskakujoče odšla, pokrižana od matere, na cesto.

Hitela sta po vaškem trgu, nato med hišami in slednjič ob plotovih sadovnjakov tja ven, na prosto. Sonce je že stalo nad gozdom, prepletenim z mlečno belimi kosmi, in njegovo tožno rdečkasto lice je stopalo z otrokoma vštric skozi gole veje sadnih dreves.

Po vsej dolini ni bilo snega. Višje gore, odkoder se je že več tednov svetlikal, pa so bile z njim obložene, a manjše gore so stale v plašču svojih jelovih gozdov in v bledi rdečini golega vejevja. Tla še niso bila zamrzla in bi bila zaradi dolgotrajne suše docela suha, če jih ne bi bil zimski čas prepojil z nežno vlago, ki jih pa ni napravljala spolzkih, marveč še bolj čvrsta in odporna, da sta otroka lahkotno koračila. Pičla trava, kar je je še bilo po travnikih in zlasti ob jarkih, je bila še vsa jesenska. Ni bilo slane in če si natančneje pogledal, niti rose, kar je po kmečki sodbi pomenilo skorajšnji dež.

Na robu travnikov je tekel planinski potok, čez katerega je držala visoka brv. Otroka sta stopila na brv in gledala v potok. V strugi je bilo le malo vode, tenak temnomoder trak se je vil med suhotnim prodovjem, ki je bilo zaradi sušne dobe že docela belo, skromna voda in njena barva sta kazali, da mora više gori v hribovju biti že prav mrzlo in da mraz zaklepa zemljo, da se voda ne kali in da izpod ledovja priteka le čista vodica.

Z brvi sta otroka hitela dalje čez plan in sta se čedalje bolj bližala gozdovju. Prišla sta slednjič na parobek in sta stopila v gozd.

Ko sta prišla v višje gozdovje na prevalu, niso bile dolge brazde kolovoza tako mehke kakor spodaj v dolini, marveč so bile čvrste, toda ne zaradi suše, kakor sta se otroka brž prepričala, marveč zaradi zmrzali. Marsikod so bile kolotečine tako zamrzle, da sta otroka lahko mirno stopala po njih. Kakor je to otrokom v navadi, seveda nista šla po gladki stezi ob kolovozu, marveč po kolotečinah in sta preizkušala, ali ju ta in ona brazda že dobro drži. Ko sta po kakšni uri prišla na vrh prevala, so bila tla že tako trda, da so kar zvenela in so bile grude kakor kamen.

Sana je prva opazila, da rdeče znamenje, kjer se je bil ponesrečil pekarček, ne stoji več na svojem mestu. Stopila sta bliže in sta videla, da leži okrogli, rdeče popleskani hlod, ki je nosil podobo, v suhi travi, ki je ležala tod kakor tanka slama in je prekrivala prevrženo znamenje. Sicer nista spoznala, ali je znamenje kdo podrl ali pa se je samo porušilo, to pa sta videla, da je bilo tam, kjer je bilo v zemljo postavljeno, že zelo trhlo in se je pač lahko podrlo. Nu, ko je tu ležalo, jima je bilo kar v veselje, da sta lahko podobo in napis ogledovala tako blizu kakor še nikdar nikoli. Ko sta vse to — košarico z žemljami, bledo pekarčkove roke, njegove zaprte oči, rjavi suknjič in jelke naokrog — ogledala, ko sta prebrala pisavo in jo glasno ponovila, sta šla dalje.

Spet čez kakšno uro so bili mračni gozdovi za njima. Sprejela so ju tankostebelna drevesa, deloma posamezni hrasti, deloma breze in grmi in so ju spremljali dalje. In kmalu nato sta stekla čez travnike v trško dolino.

Čeprav leži trška dolina precej niže kakor vaška in je zato tudi vtoliko toplejša, da prično

meni, rekoč: »Da, pozno bo, a kaj hočem, ko pa nisem prej mogla.« »Mati,« nadaljujem, »kaj imate samo tega sina za pomoč pri oranju? Saj to je vendar pretežko za vaju!« Žena si obriše pot s čela, me dvomljivo pogleda in odgovori trdo in počasi: »Da, samo Janez mi je ostal v edino tolažbo in edino pomoč.« »Pa kje imate moža?« Žena me še enkrat pogleda, sedaj naravnost v oči, zaihti in iz njenih suhih ustnic se izvije drhteči glas: »Ubili so ga komunisti. Starejši sin Tonček ni mogel pozabiti svojega očeta, ki so ga po nedolžnem umorili. Vsi smo vedeli, da je postal žrtev komunističnih terencev, ki so ga ovadili, da je belogardist. Ponoči so ga prišli iskat, ga odvedli v gozd, od koder se nikdar več ne bo vrnil. Sin je nato odšel k domobrancem in je padel v Kočevju.« Žena zajoče s tolikšno bolestjo, da mi je segel njen jok do kosti. Ker čutim njeno težko bol pri razgovoru o tem vprašanju, skušam pogovor obrniti v drugo smer. »Pa so vendar ti nesrečni partizani govorili, da so naši osvoboditelji, da bodo narod osvobodili,« jo skušam potolažiti, »Ako hočete biti osvobojeni, pojdite tja gor!« In pokaže na Gorjance. »Boste kmalu osvobojeni,« kot je bila osvobojena Mausarjeva družina in na tisoče drugih.« »Ali ste poznali Mausarjeve?« poprimem za besedo. »O, poznala; kolikokrat je bil pokojni Mausar pri nas, večkrat mu je moj mož prodal prašiče. Bili smo si dobri prijatelji. Uboga Mausarjeva mati je izgubila skoraj vse sinove, kot makabejska mati, ki je žrtvovala 7 svojih sinov za vero svojih očetov. Kako dobra žena je bila, a osvobojevalci so osvobodili njo in vso njeno družino življenja.« Med najinim pogovorom se vrne Janezek in nato poženeta utrujeni živali.

»Slovenska mati« — umetnina B. Kalina

Poslovil sem se od obeh in nadaljeval pot med polji, na katerih se je pozibavalo žitno klasje. Povsod sem srečaval pri delu same ženske, ki so hitele in se trudile, da še za čas opravijo najnujnejša poljska dela. Pogovoril sem se še z eno ali drugo in občudoval njihov pogum in nadčloveško vztrajnost. Malo tarnanja, a veliko dela! je njihovo geslo. Ne sme biti slabše obdelano ko nekdaj, pa čeprav duša uide. Saj bo Bog pomagal, da ne omagamo, je njihova misel. In Bog jim pomaga. Od časa do časa jim misel sicer pobrzi k možem, ki se kot domobranci še bojujejo za rešitev slovenskega naroda izpod komunističnega nasilja, ali k pokojnim, ki so že dali svoja življenja v tem boju. A časa za to razmišljanje skoraj ni. Treba je delati in zopet delati, da ne bo lakote, da se zemlji ne zameriš.

Kot kmet, navajen vsakega težkega dela, sem strmel in občudoval te uboge in zgarane žene, ki so opravile skoro vse tisto delo, kot ga je prej opravila številnejša družina z moškim na čelu. Kamor koli je seglo oko, povsod je bilo polje skrbno obdelano; niti koščka zemlje ni videti, ki bi ga ne bila obdelala pridna roka naše kmečke žene.

Ko človek gleda to obdelano polje in te lepe sadove dela kmečke žene, pride do prepričanja, da tak narod ne more in ne sme umreti, pa čeprav se zarotijo vsi proti njemu. Dokler bo imel slovenski narod take žene, bo živel in si ustvarjal svojo bodočnost.

Higiena obleke in spalnice

Vsak dan, ko se slečete, pustite, naj se obleka dalje časa zrači; nikoli je ne obesiti še »tople« v omaro, zakaj na ta način ne ostane samo v njej neprijeten duh, ampak navzamejo se ga tudi druge obleke, ki so v omari. Ne pozabljajte zračiti obleko posebno tedaj, če ste bili dlje časa v zakajenem prostoru. Tako obleko morate temeljito prezračiti; visi naj dolgo, tudi dva dni, zunaj, če imate odprt hodnik ali balkon, ali pa vsaj v veži, in sicer z notranjo stranjo navzven. Ne spravljajte oblek v omaro, preden se z lastnim nosom ne prepričate, da se je smrad že iz njih izgubil.

Nadaljnji sovražnik obleke je pot, ki se da sicer iz nekaterih oblek izprati, pri drugih pa je potrebno kemično čiščenje. Če pa obleko enkrat pošteno prepotite, se ji to pozna za zmeraj in izgubi na vrednosti. Uporabljajte torej potnice, ampak tudi te je treba pogosto izmenjavati, ker bi sicer bilo na škodo zdravju. Tudi še tako temeljito pranje bi potem nič ne pomagalo. Dandanes, ko je naglica osnova našega življenja, se utegnemo večkrat samo zjutraj dobro umiti. Saj se lahko že dopoldne tako prepotite, da se morate med opoldanskim počitkom spet umiti. Umijte se torej opoldne že z ozirom na svojo obleko, na svoje sodelavce in sodelavke, na tiste, ki se z vami vozijo v tramvaju ali avtobusu, in nazadnje tudi zavoljo sebe; zakaj ko se umijete, vas mine utrujenost in greste osveženi spet na delo. Če prihajate čez opoldne domov, vam takšno umivanje ne dela težkoč. Svetovala bi vam, da se pri tej priložnosti tudi preoblečete, vsaj bluzo. Tako se vam bo obleka, ki ste jo oblekli zjutraj, dobro prezračila. Če boste tako ravnali z obleko, se bo lepo poravnala, ne bo toliko trpela in vam bo dolgo izdržala.

Samo po sebi se razume, da obleka ni vse; najbolj važno je izmenjavanje perila.

In zdaj še o nujno potrebnem zračenju — stanovanja. Posebno takrat, če je stanovanje ves dan zaprto, ga morate pošteno zračiti zjutraj, preden odidete, potem opoldne, ko pridete domov, in kajpak tudi zvečer. In kadar pričakujete obisk, skrbite, da bo v stanovanju svež zrak, kajti nič ne vpliva na tistega, ki pride k vam, tako slabo, kakor če ga vedete v sobo, kjer niste skoraj 24 ur zračili. Če ste pozimi pred prihodom gostov zakurili, to še ni vzrok, da bi ne smeli za nekaj časa odpreti oken. Ako odide skozi odprto okno nekaj toplote, to nič ne škoduje, zakaj sveži zrak se hitro in laže ogreje. Poleti si privoščimo odprta okna tudi ponoči. A pozimi je zelo važna toplota, v kateri spimo. Spalnica, kjer nas trese mraz in šklepečemo z zobmi, tako da ne moremo prebrati koščka časopisa (kaj šele knjigo), je skrajno neprijetna, pa tudi ne posebno zdrava. Ta ali oni pravi temu »zdravo spanje«, drugi »utrjevanje telesa«, tretji »varčevanje s premogom«... na žalost pa je to zapravljanje telesne energije, ki jo mora človek v sebi razviti, da bi se sam ogrel.

Ne samo prijetna, ampak tudi zdrava je dobro prezračena spalnica. Res prijetna, svetla, po toploti dišeča spalnica je prava kopel za utrujene živce, mehka, topla, pri tem pa lahka odeja je pogoj zračne postelje. Da je spanje globoko in mirno, je potrebno, da gremo pravočasno spat in si privoščimo vsaj osem ur nepretrganega spanja.

Važno vlogo ima duševno razpoloženje, v katerem ležemo v posteljo. Pri tem ne mislimo ali na nič ali pa kolikor le mogoče le na lepe reči. Vsako, še tako skromno jed in spanje je treba mirno uživati. Privoščite svojemu telesu kar se da popoln red v jedi in pravilnost spanja... in videli boste, da vam ne bo treba več utrujeno tožiti:

»Sem človek z uničenimi živci!«

S.

Prvega je — obnovite naročnino!

tržani vselej kakih štirinajst dni prej žeti kakor vaščani tam gori, so vendar tudi tod bila tla zamrzla. In ko sta otroka prišla do dedkovega mlina in stop, so ležale na poti, na katero so mlinska kolesa pogostokrat metala kapije, lepe ledene ploščice. Otrokom je kaj takega po navadi v veliko veselje.

Babica ju je bila videla prihajati in jima je prišla naproti. Prijela je Sano za premrzlo ročico in oba povedla v hišo. Snela jima je toplo obleko, rekla je, naj še naložijo v peč, in je vprašala otroka, kako sta kaj hodila. Ko sta ji vse lepo povedala, je rekla:

»To je že prav, to je dobro, sem prav vesela, da sta prišla. Toda danes morata kmalu spet odtod, dan je kratek in se bo še zmrazilo, davi pa pri nas še ni zmrzovalo.«

»Pri nas tudi ne,« je rekel deček.

»Vidiš, prav zato morata pohiteti, da vaju proti večeru ne bo preveč zeblo,« je odgovorila babica. Nato je še vprašala, kaj delata očka in mati in če se ni na vasi kaj posebnega zgodilo.

Po teh vprašanjih se je pobrigala za kosilo in je poskrbela, da je bilo prej kuhano kakor drugekrati, obenem pa je sama pripravila otrokoma poslastice, s katerimi ju je znala razveseliti. Potem je poklicala dedka. Otrokoma je bilo postreženo kakor velikim gostom, jedla sta z dedkom in babico in ta jima je nalagala prav posebne dobrote. Po kosilu je pobožala Sano po ličkih, ki so medtem že močno zardela. Nato si je dala babica opravka sem in tja in je docela napolnila dečkovo torbo in mu vtaknila še to in ono v žepe. Tudi v Sanino torbico je spravila marsikaj. Vsakemu je dala kos kruha za malico na pot. In v dečkovi torbi, tako je rekla, sta še dva kosa belega kruha, če bi utegnila bila lakota le prehuda.

»Za mamico sem vama dala dobro žgano kavo s seboj,« je rekla, in v steklenički, ki je zamašena in dobro zavezana, je ocedek črne kave, boljše, kakršno po navadi kuha vaša mamica, naj jo le pokusi, to je pravo zdravilo, močno, da en sam požirek pogreje želodec tako, da človeka niti ob najbolj mrzlem zimskem dnevu ne more mraziti. Druge stvari, ki so v škatlo in v papir zavite v torbi, nesita nedotaknjene domov!«

Ko je še malce govorila z otrokoma, ju je prijazno odslovila.

»Le pazi, Sana,« je rekla, »da se ne prehladiš, ne razgrevaj se; in da mi ne bosta tekala navzgor po travnikih in pod drevjem. Če bo proti večeru potegnil veter, morata počasneje stopati. Pozdravita očeta in mater in recita, da jima želimo prav srečne praznike.«

Babica je poljubila oba oroka na lička in ju odpravila skozi vrata. Vendar je še sama šla z njima, spremila ju je po vrtu skozi zadnja vratca, ki jih je nato zaprla in se vrnila v hišo.

Otroka sta šla mimo ledenih ploščic in mimo dedkovega mlina, nato čez trška polja in sta zavila proti travnikom.

Ko sta šla polagoma navzgor, kjer so, kakor smo rekli, stala raztresena drevesa in skupine grmičevja, so začele prav počasi padati posamezne snežinke.

»Ali vidiš, Sana,« je rekel bratec, »sem si koj mislil, da dobimo sneg; veš, ko sva šla z doma, sva videla sonce tako krvavordeče, kakor svetilka ob božjem grobu. In zdaj ga ni več videti in samo še siva megla je nad vrhovi dreves. To vselej kaže na sneg.«

Otroka sta še veseleje stopala dalje in Sana je bila posebno vzradoščena, kadar je s temnim rokavcem svojega plaščka lahko vlovila katero izmed padajočih snežink in če ta dolgo ni skopnela na rokavcu. Ko sta slednjič prišla na skrajni rob trškega višavja, kjer se umakne pot med temno jelovje prevala, je bila gosta gozdna steza že prav ljubko popackana od vedno gosteje padajočih snežink. Bolj in bolj sta stopala v gosto gozdovje, katerega je za dobršen del poti, ki je bila še pred njima, Gozdovje se s trške strani celo tako strmo vzpenja, da pot ne drži naravnost, marveč se vije v precej dolgih pentljah od zapada proti vzhodu in narobe. Vso pot tja gor do znamenja in tja do vaških travnikov na oni strani stoje gosta, zajetna drevesa, in ploščine gozda se prično šele potem redčiti, ko prispeš v dolino in izstopiš na vaških travnikih. Preval sam, najsi samo veže dve visoki gori, je vendarle tako velik, da bi — postavljen v dolino — predstavljal precejšen planinski hrbet.

Prvo, kar sta otroka videla, ko sta prišla v gozd, je bilo to, da so se zmrzla tla kazala tako sivkasta, kakor da bi bila posuta z moko; nadalje, da je marsikatera tapka trava ob poti obložena s snežinkami in da na različnih zelenih jelovih in smrečjih vejicah, ki se odpirajo kakor roke, že počivajo beli plamenčki.

»Mar pri nas doma tudi že sneži?« je vprašala Sana.

»Seveda,« je odgovoril bratec, »saj že tudi bolj nastopa mraz. Boš videla, da bo jutri vodovje zamrznjeno.«

»Da, Konrad,« je pritrdila sestrica.

Skoraj podvojila je svoje drobne stopinjice, da je lahko vzdržala vštric z odločno koraknjočim dečkom.

Pogumna sta stopala po zavojih zdaj od zapada proti vzhodu, zdaj od vzhoda na zapad. Veter, ki ga je bila babica napovedala, ni zapihal, nasprotno, bilo je tako tihotno, da se ni zganila nobena vejica, da, bilo je v gozdu celo topleje in snežinke so padale vedno številnejše, da je bila vsa zemlja že pobeljena, da se je začel gozd sivo posipati in da je na pokrivalih in na obleki obeh otrok bilo že precej snega. (Dalje)

Čas stiske in bede pred 90 leti pri nas

Kolera in kuga sta zahtevali še leta 1855 na Primorskem 13.123, na Kranjskem pa 5748 žrtev

Na hude čase ljudje radi hitro pozabijo in zato menda govorijo o starih časih kot o »zlatih«. V resnici je pa bilo tudi na starih časih le malo zlatega. Če zavidamo prejšnje rodove, da so živeli v boljših časih ter da niso poznali marsikatere dandanašnje nadloge, bi

ne smeli pozabiti, da so ljudje v prejšnjih stoletjih pri nas večkrat v pravem pomenu besede umirali za lakoto in morile so jih nevarne kužne bolezni, ki so dandanes neznane.

O tem se lahko prepričamo že, če malo listamo po Bleiweisovih »Novicah«, ki so pred 90 leti večkrat poročale o veliki lakoti v naših pokrajinah, pa tudi o kužnih boleznih. Leta 1855. sta se razširili tudi v naše kraje kolera in baje celo kuga ter sta zahtevali na Kranjskem samo tisto leto 5748, na Primorskem pa 13.123 žrtev.

Razumljivo, da so leta stiske in bede vplivale močno na duševnost našega človeka. Preprosti človek je trepetal pred skrivnostnimi silami, ki so uravnavale njegovo usodo in v njem so bila še živa verovanja iz davnine. Razumljivo je, da so preprosti ljudje pri nas še v prejšnjem stoletju verovali v skrivnostno moč čaranja ter da niso bili najbrž skoraj nič manj praznoverni kakor naši predniki v srednjem veku. Duševnost preprostega človeka se pač ni mnogo spremenila niti do najnovejšega časa, kakor se ni spremenil bistveno način življenja in dela. Značilno sliko o duševnosti našega preprostega človeka nam nudi razprava o dveh kužnih obredjih iz leta 1854. v letošnjem »Etnologu«; napisal jo je Radivoj Lenček. O obredjih, ki jih pisec obravnava, so poročale »Novice« leta 1854:

»Da kolera v vas ne pride, so v nekaterih vaseh naše doline o zadnji koleri ženske okoli vasi orale — ene so vlekle, druge drevo zadej deržale, in tako so trikrat okoli vasi šle in — zaorale bolezen.

Tudi so kurili s takim ognjem, ki so ga vnetli, da so eno poleno ob drugo dergnili. Čez tak mali ogenj, ki so ga bili napravili zunej vasi, je vsaki, kteri je želel kolere obvarovan biti, trikrat skočil. Al kolera se ni dala zaorati in je prijemala tudi take, ki so čez ogenj skakali.«

Pred 90 leti sta bili torej pri nas živi še dve kužnj obredji.

Pisec obravnava podrobno obe. Za drugo obredje pravi, da je razumljivo že precej samo na sebi, kajti ogenj kot očiščevalno sredstvo so uporabljali v raznih obredjih pri številnih narodih.. Najbrž je iz očiščevalnih ognjev od prilike do prilike nastalo stalno, ob določenem času se ponavljajoče opravljanje obredij. Najpogosteje so kurili »živi ogenj«, to se pravi ogenj, ki je nastal »sam od sebe«, ob drgnjenju lesa ob les, ko je nastopala kužna bolezen. Obrednik za ta ogenj je zahteval

Kužno znamenje v Grabstajnu na Koroškem

poseben način sežiganja. Ognja namreč niso smeli zanetiti z železom in kremenom ali s kakršnim koli drugim sredstvom, razen z dvema lesovoma. Navadno je bilo tudi predpisano, kakšne vrste mora biti les. Živi ogenj je veljal kot svet in za zdravilne namene so uporabljali tudi njegov dim in pepel. Najbolj učinkovito je pa bilo očiščevanje z njim, namreč skakanje čezenj. Marsikje je bil tudi običaj, da so čez ogenj gonili živino, in sicer bolno, da bi ozdravela, zdravo pa, da bi jo obvarovali pred kugo in nesrečami. Pri nas je še vedno živ običaj skakanja čez kres, kar je ostanek prastarega obrednega očiščevanja z ognjem.

Tudi zaoranje kuge je ostalina prastarega obredja.

Glavno dejanje tega obredja je obhod okrog naselja, da nastane čarobni obroč, ki ga varuje. Isto pomeni tudi ris, ki ga neštetokrat omenjajo naše bajke in pripovedke o zakladih.

Pisec omenja nekaj zanimivih primerov, kako so v raznih krajih odvračali kugo od naselja s podobnimi obredi. Letonci so se zavarovali pred kugo tako, da so napenjali okrog hiše nit, namo-

Skupni pogreb žrtev kuge leta 1349

Ivan Mazi:

Na Učnah

Ko sem na koncu 10. leta 1920. odšel iz svoje druge službe ves srečen z zasluženo culo na rami in sto kronami v žepu, je bil že sneg. Šel sem iz vasi proti gozdu v samotno hišo na Učne.

Učne so del travnikov, njiv in vrtov, ki ležijo nad vasjo Preserjem. Prvi Preserčani so dali polju ob ulici ime Učne, toda beseda se je zaradi lažje izgovarjave v teku časa izpremenila v Učne. Danes so tam Jelovčeve, Anžičeve, Zalarčkove in še druge Učne, čez vse te pa drži steza na poslednje, prave Učne, ki ležijo že ob robu gozda. Vse druge Učne so dobile ime po teh poslednjih.

Ograjene s kamni. Notri je šest priličnih njiv, nekaj travnika in gozda, ki ga pa imenujemo cer. Na sredi teh ograjenih učen pa stoji velika Učnarjeva hiša s hlevom, za lučaj daleč pa ima še kozolec in skedenj. Hiša ima dvoje vežnih vrat in sedem oken. Po veži so položeni smrekovi tnali tako spretno, da so videti kakor preprost parket. Iz veže drže desna vrata na hlev in veliko sobo. Na drugem koncu vodijo vrata v malo sobo z edinim okencem in nasproti v kuhinjo.

V tej sobi je stanovala moja mama. Tu notri ni bilo »parketa«. Bila je kar stlačena ilovica. Ker je bila hiša brez dimnika, so bile stene in razpoke v steni tako velike, da sem lahko segel z roko vanje — vse črne. Tu notri sem se rodil in to je bila najina spalnica. Razpoke so nastale že ob velikem potresu. Pozimi so bile okrašene z debelim ivjem in ko je mati zvečer prižgala luč, se je lesketal obokani strop kakor zvezdnato nebo. Če je bilo le prehudo mraz, pa je zakurila mati v železnem loncu. Kadilo se je kar skozi razpoke ven.

Nasproti sobe je bila kuhinja brez vrat, podobna črni luknji. Dim je stene okrasil s sajnimi kapniki, ki so se lesketali kakor črn lak. Lahko sem jih božal z roko, ne da bi se umazal. Bili so trdi. Više gori pa so bili vlažni in ni šlo rado od rok, če sem jih prijel.

Kadar je mama zakurila v tej kuhinji peč, so morala biti obojna vežna vrata odprta, sicer se je kljub veliki luknji v podstrešju nabralo toliko dima, da ni bilo dihati. Običajno pa sva se morala toliko časa držati sklonjena k tlom, da se je butara dobro razgorela.

Prepih mi ni škodoval. Mama pa je neštetokrat jokala zaradi bolečin, ki jih ji je povzročil prehlad in zaradi bridkih misli na starega očeta, ki je skoraj vso domačijo zapil in svoje otroke od hiše zapodil. Toda tačas tega nisem razumel in sem bil srečen poleg matere, samo da ni jokala in vzdihovala. Ob vsaki taki priliki pa se mi je vzbujal pogum in želja, pomagati materi.

Najhuje je bilo za naju leto 1917. V hlevu se je lepo redil prešič. Ves up nama je bil. Takrat ni bilo krušnih kart in ko so se jeseni dnine polagoma končale, je izginila tudi poslednja skorja kruha. Tedaj sem jo vprašal — ker mi je nekoč povedala, da so ji mene prinesli Jeročnikova mati iz Ponikve — kako je mogla biti tako nespametna in me ni koj odnesla Smolečevim, ki imajo dosti kruha. Ne vem več, kaj mi je odgovorila, vem le še, da sem jokal.

Nekega dne istega leta, v mesecu novembru, sta prišla v vežo dva velika moža. Imela sta štirioglate avstrijske skodelice za menažo in videti sta bila lačna. Govorila nista nič. Obnašala pa sta se, ko da sta gospodarja, ki pa nimata kaj ukazati. Mama je ravno nesla prašiču. Tedaj sta se moža spogledala in šla ven. Mama je postala nemirna. Zvečer, ko je žival poslednjič nakrmila, je prinesla lestev v vežo in razdrla strop nad hlevom. Z lestvijo je spodprla slaba hlevna vrata.

V veliki sobi je leto prej umrla Učnarjeva mati, stara devetdeset let. Imela je sinove in hčere, a so vsi že davno odšli v Ameriko. V kamri, ki je bila poleg sobe, pa je še živela Anka, njena sestra. Tako je bila sedaj izba prazna, pa sva se z materjo preselila iz male sobice. Tisto noč po obisku možakarjev pa nisva spala. Sedela sva v veliki sobi na peči in trepetala. Od zunaj se je začulo norčavo petje in krohot, medtem ko so v vežna vrata priletavale butare, ki so bile pripravljene za kurjavo in zložene zunaj ob razpokani steni najine prejšnje spalnice. Naposled naju je le premagala utrujenost in proti jutru sva zaspala.

Zjutraj je bila nedelja. Mama je vstala in se napravila k prvi maši, kakor ponavadi. Ko je pa stopila iz hiše, je takoj zapazila, da se je zgodilo, česar se je bala: hlevna vrata, ki jih je bila zvečer podprla s kolom, so bila s silo odprta, na pragu je bila kri. In hlev prazen. Ves trud celega leta je šel po vodi. Težko prislužene kronice, ki jih je bila štela za pujska, so bile zavržene. Ko je prišla od maše, mi je v joku povedala, kaj se je zgodilo. Zaihtel sem na ves glas. A v meni je tudi vzrasel tak srd, da bi se boril do zadnjega diha.

Od tistega dne nisva imela več obstanka v tej samotni hiši. Mama je imela občutek, da bo kar na lepem še nekdo prišel in nama vzel še tisto mokico, ki sva jo imela za močnik.

Takrat je živel v Kamniku bogat kmet, Jože po imenu, vdovec brez otrok. Za gospodinjo je imel žensko iz naše vasi. Ime ji je bilo Lenka. Vsi so ji pravili Jožetova Lenka. Ko je izvedel za najino nesrečo, je poslal svojega hlapca Krištofovega Martina k nama. Povedal je, naj kar spraviva svoje stvari skupaj in da bo prišel z vozom po naju. Mama je bila takoj pripravljena za preselitev. Saj je komaj čakala, da se reši neprestane bojazni. Povedal je še Martin, da bo na novem domu dosti dela, a tudi jela. In tako naju je Martin preselil.

Oj, kakšna razlika! Iz vasi pa v sredo Kamnika! Lepa hiša, mogočna vežna vrata, velike svetle kljuke in še marsikaj novega me je kar očaralo. Skoraj si nisem upal stopiti ne sem ne tja. Iz veže so peljale stopnice v prvo nadstropje. Tam sva imela sedaj sobo.

Ko me je stari Jože ugledal, me je z veselim obrazom nagovoril in me vprašal, kako mi je

čeno v mačji in petelinji krvi. V Tanegari je moral najlepši dečék vsako leto nesti na rami dva ovna okrog mestnega obzidja. V Nemčiji so preganjale živinsko kugo žene. Razpuščenih las, oblečene le v srajce, so šle v sprevodu in nosile s seboj orodje. Gredoč so mrmrale čarobne reke. V Slavoniji se je v primeru kuge zbralo v nedeljo ob mladem mesecu opolnoči pred vasjo dvanajst mladcev in prav toliko nedolžnih deklet. Slekli so se do nagega, se vpregli v jarem pred plug in oborali vas v krogu. Med oranjem so morali pobožno molčati in se lepo vesti; niso smeli ogledovati drug drugega in se ne dotakniti. Orali so sedemkrat po isti brazdi, da so izorali globok jarek. Podobno so se branili kuge v Srbiji. Opolnoči je oralo po devet nagih neomadeževanih deklet brazdo okrog vasi. — V Rozinu na Češkem so nekdaj vodili ob prvi posetvi ponoči nago deklico in črnega mačka pred plugom na polje. Mačka so potem zakopali. Še leta 1850. so tako vlačile tri nage ženske plug. V Transilvaniji so včasih naga dekleta pod vodstvom starejše nage ženske ukradle plug, ga vlekle na polje, slednjič ga pa zavlekle v potok. Med veliko lakoto v Indiji v letih 1873—1874 so vlačile nage ženske plug na polju. Še pred 50 leti, leta 1892, so v Chumarju nage žene vlekle plug na njivi in prosile mater zemljo za dež.

Iz primerov, ki jih je pisec zbral, je razvidno, da so se pri obrednem oranju sčasom spojile sestavine plodnostnih obredij z obredjem čaranja proti zlu, nesrečam in boleznim.

Ženski vestnik

Poletje na našem vrtu

Julija je kmetijsko leto na višku. Dela je veliko, počitka malo. Stalno imamo opraviti s pletvijo, okopavanjem in zalivanjem. Gredice naj bodo vedno čiste, zemlja okrog rastlin rahla in rastline naj ne trpe žeje. Potem je uspeh zagotovljen.

Sejemo endivijo za jesensko uporabo, pa tudi še glavnato solato in kolerabe. Presajamo listnati in rožnati kapus in poletno endivijo. Gojimo paradižnike in temelj'to pognojimo špargeljnjak. Spravljamo rani krompir. Spraznimo grede, kjer je rastel grah. Vsak izpraznjen prostorček obdelamo, pognojimo in iznova zasadimo. Pričnemo okulirati rože in sadno drevje na speče oko. Pritlično sadno drevje pinciramo, privezujemo, zatiramo ušice, trebimo pregosto vejevje, na breskvinih in mareličnih špalirjih porežemo veje, ki rasto stran od stene; kar ima prostor, privežemo na ogrodje. Jagode obdelamo. Vrt je na višku razvoja, treba je skrbeti, da bo vedno snažen in prikupljiv.

•

Drobni nasveti

Suhe krhlje jabolk in hrušk, ki si jih bomo v letošnjem rodovitnem poletju in v jeseni nasušili, bo treba večkrat presušiti, ker hitro začno plesniti, ako so shranjeni na količkaj vlažnem kraju.

Posušene gobe je treba večkrat pregledati, morda so se navzele vlage in plesnijo; mogoče so zašli molji vanje, ki lahko uničijo vso zalogo. Najbolje je, da jih v presledkih stresemo iz vrečice na polo zavijalnega papirja ali na rešeto in jih posušimo vrh štedilnika ali na peči. Ako so molji v gobah, je reševanje težko. Najprej moramo izbrati vse »žive« listke in jih odstraniti, potem posušimo ostale gobe v precej vroči pečici, a treba je paziti, da se ne sežgo.

Krompir, ki je kašnat in se razkuha, še preden je dovolj mehak, zakuhamo v krop in ne v mrzlo vodo, kakor je to v splošnem navada. Tak krompir je treba kuhati počasi in na milem ognju. Osolimo ga šele potem, ko je že toliko mehak, da z lahkoto zabodemo vilice vanj. Važno je, da odcedimo vodo, še preden je krompir popolnoma kuhan. Krompir pustimo v loncu, ki ga postavimo na rob štedilnika, da se krompir v lastni sopari zmehča. Krompirju, ki pri kuhanju počrni, primešamo jedilno žlico kisa. A kakor hitro je kuhan, ga damo takoj na mizo, ker sicer počrni in izgubi dober okus. Krompir lupimo neposredno pred kuhanjem. Nikoli ga ne smemo puščati dalje časa v vodi, ker mu voda vzame dober okus in tudi mnogo redilnih snovi.

Olje za solato. Kmetice, ki olja nimajo, ga nadomestijo z raztopljenim presnim maslom ali kislo smetano, katerima primešajo par kapljic limonina. Tudi domača smetana pobrana z zavretega mleka, zadošča, a treba je, da jo pretlačijo skozi cedilce. Da vseh vrst solate lahko zabelijo z ocvirki prekajene ali sveže slanine in kisa, je splošno znano.

ime. Potem pa je zaklical: »Lenka, daj fantu kruha!« Odprla so se kuhinjska vrata in z ostrimi pogledi me je premerila Lenka. »Saj še ni nič delal,« se je glasil njen odgovor. »Takile so samo za jesti. Ko bo velik, bo pa lenuh.« Zopet sem spoznal, da sem ljudem v nadlogo samo zato, ker je moja mati revna. A dobil sem svoj kruh.

Naslednje dni sem se največ smukal okoli očeta Jožeta. Lenke sem se bal. Ni imela lepe besede zame. Ko je slednjič opazila, da oče Jože z menoj rad kramlja, me je zasovražila. Če je bil oče zunaj na dvorišču, jaz pa v hiši, je takoj zaklenila vežna vrata. Ko jo nekoč zopet vpraša, če sem dobil kruha, vzroji nad njim: »Kar na tron deni otroka in ga glej! Mene pa ne vidiš.« Glas se ji je ob takih prilikah nekam čudno znižal in bil tako mogočen, da smo se je vsi bali — z očetom Jožetom vred.

Največkrat sva si z materjo kuhala kar pri ognju visoke sobne peči. Približala se je Velika noč. Pripravljale so se razne dobrote. Tedaj se je spomnil oče Jože najine nesreče in je rekel Lenki: »Daj jima kaj mesenega, da bosta imela za praznike!« Šla je v kamro, kjer je imela od več let nabranega raznega blaga in prinesla na prvi pogled nekaj suhi svinjini podobnega. Dala je mami in rekla: »Za vaju bo že!«

Ko je mama prinesla kos mesa v najino sobo, sva si ga bolj natanko ogledala: bilo je svinjsko uho, preluknjano od črvov kakor sto let stara deska. Mati je globoko vzdihnila in ga odnesla — ne vem kam.

Tako lepa in velika hiša se je kazala v vsem sijaju. Toda iz vseh njenih lepo prepleskanih sten je zijalo sedaj vame nekaj pošastnega. Z njenih lepih, svetlih kljuk se mi je režal sam vrag, če je Lenka prehitevala siromake in pred njimi zapirala vrata.

»Mama, pojdiva nazaj na Učne!« sem jo zaprosil. In šla sva. Zopet sem božal gladke kapnike na kuhinjski steni. Bili so črni, toda brez zavisti. Pravičnost je gledala iz njih.

Otroci, cepljenje in bolezni

Marsikateri materi je še vedno treba osnovnega pouka o raznih boleznih otrok in o zaščitnem cepljenju. Ker moramo zlasti danes skrbeti, da nam ostane naraščaj čim bolje in čim številneje ohranjen, naj v naslednjem izpregovorimo — po izvajanjih uglednega slovenskega zdravnika — o najbolj znanih boleznih dojenčkov in o zaščitnem cepljenju otrok.

Dojenčkova zaščita po naravi

Dojenček je, ako izključimo nepredvidene prirojene ali med potekom poroda nastale okvare, že po naravi sami zaščiten pred številnimi nalezljivimi boleznimi. Posamezne nalezljive bolezni zapuščajo po prebolenju trajno, ali vsaj delno imuniteto, kar pomeni, da tisti, ki je že prebolel kakšno nalezljivo bolezen, za isto ponovno ne oboli, ali pa vsaj ne več v tako hudi obliki. Ta lastnost imunitete, torej odpornost proti nalezljivim boleznim, ki jo poseduje mati, se prenese za neko določeno dobo na novorojenčka. Na tak način je velika večina dojenčkov vedno zaščitena proti ošpicam, škrlatinki, davici in drugim. Vendar vse to vztane pri veljavi le tako dolgo, dokler prirojena dojenčkova odpornost ostaja neokrnjena na svoji moči. Roditeljev in naša naloga je to odpornost negovati in jo vdržati pri polni moči. Pravilna hrana, čistoča, zdravo, čisto, suho stanovanje, sonce in čist, svež zrak, to so edino uspešna in najboljša zdravila dojenčku. Zdrav, krepko razvit dojenček je telesno odporen. V nehigienskih razmerah negovani, slabo hranjeni ali celo podhranjeni dojenčki izgubljajo dan za dnem na telesni, pa tudi na svoji prirojeni odpornosti in postajajo podobni dobro pognojeni zemlji, kjer vsaka, še tako slaba kal, vzklije v mogočno rast.

Škrlatinka, ošpice in davica

Škrlatinka in ošpice so zaradi prirojene odpornosti izredno redke. Viri bolezenskih kali so v glavnem dvojni: v akutnem štadiju bolezni se nahajajoči bolnik, kakor tudi rekonvalescent, torej oni, ki je bolezen že prebolel. Te zadnje imenujemo trajne nosilce ali izločevalce bolezenskih kali. Ti so posebno zaradi tega toliko bolj nevarni, ker so navidezno ali pa v resnici zdravi in se jih torej ne ogibamo. So pa tudi primeri ambulatornega obolenja: neznatne bolečine v griu, težave pri požiranju, morda malo nabrekle lokalne žleze in nekoliko zvišana telesna temperatura. Okolica presodi tak primer kot navadno angino. Omenjeni rekonvalescenti in taki bolniki najčešče raznašajo bolezen, ki lahko izbruhne tako v epidemični obliki, ako preventivni ukrepi ne nastopijo pravočasno in v zadostni meri.

Davica pri dojenčku je mnogo redkejša, kakor pa v poznejši in posebno v šolski otroški dobi. Pri dojenčku poteka davica zelo rada v svoji najnevarnejši obliki, v jabolku. Enako kot se pri navadni davici napravijo na drgalkah ali kuščarjih membrane, neke vrste kožaste prevlake svetlosive umazane barve, nastopajo slične membrane v jabolku, posebno na glasilkah in njih neposredni okolici. Ker je glasilna špranja v jabolku že itak po naravi tesna, se zaradi omenjenih vzrokov vedno bolj oži. Dojenčka začne daviti, dihanje postaja vedno težavnejše. Pri tem opažamo tudi zabuhlost v obrazu in modrikasto barvo, to so kričeči znaki, da bolnik dobiva premalo zraka v pljuča. Davica v tej obliki ima dvojni kvarni vpliv na telo, mehanični in kemični; membrane in otekline mehanično ovirajo dihanje, od bolezenskih kali izločajoči se strupi, takozvani toksini, pa zastrupljajo celice življenjsko najvažnejših organov. Taki primeri davice so zdravijo operativno in z injekcijami protistrupa.

Oslovski kašelj in jetika

Druga nalezljiva bolezen je oslovski kašelj. Tudi to bolezen povzročajo nevidne bolezenske kali. Otrok, ki te bolezni še ni prebolel, pa pride v dotiko z obolelim in se okuži, zboli brez izjeme. Bolezen traja navadno približno šest tednov. Posebno nevarna je prva doba, ki traja nekako 14 dni, ko še niti okolica niti zdravnik ne more z gotovostjo prepoznati vrste bolezni. V tem prvem stanju je bolezen najbolj kužna. Z gotovostjo jo spoznamo šele v naslednjem razdobju krčevitega kašlja, ki je tako značilen, da bolezen prepoznavajo tudi zdravniško neizurjeni ljudje. Zaradi krčevitega kašljanja otroci navadno bruhajo in postajajo modrikaste barve in zaripli v obrazu. Najuspešnejše zdravilo poleg umetnih zdravilnih pripomočkov je čist zdrav zrak. Bolezen najpogosteje napada otroke v predšolski in šolski dobi in je posebno nevarna v zgodnji otroški dobi. Za oslovskim kašljem oboleli otroci zaradi motenj v spanju in bruhanja močno shirajo in tako zgubljajo na telesni odpornosti. Tisti, ki so kašelj preboleli, kažejo povečano nagnjenost k jetiki, proti čemur je treba nastopiti pravočasno s pravilno higiensko nego in primerno polnovredno hrano ter s strogim izogibanjem vsake možnosti okužbe z jetičnimi bacili.

Tretja nalezljiva bolezen je jetika, ki poteka v različnih oblikah in vodi navadno k smrti. Pogosta oblika jetike v tej dobi je jetično vnetje možganske mrene. Znaki te bolezni so v glavnem sliči onim pri ostalih vnetjih možganskih open. Bolezen poteka počasi z vročino, bruhanjem, trdim tilnikom, večjo ali manjšo nezavestnostjo in vodi neizbežno h koncu. Bolezen ni ozdravljiva. Najuspešnejši preprečevalni pripomočki so, kot pri vseh nalezljivih bolezni, čistoča telesa, higiena stanovanja, primerna hrana in seveda varovanje pred okužbo.

Tetanija ali krčeviti napadi

Tej bolezni nekaka sorodna je tetanija, nagnjenost h krčevitim napadom. Bolezen, ki je v dojenčkovi dobi tudi dokaj pogosta. Številne matere so doživele poplah povzročujoče krčevite napade dojenčka, ko se pojavljajo krči na rokah in nogah, v tilniku in dihalnem mišičevju, pri čemer nastopa najbolj vidno strahotno zavijanje oči. Tak napad lahko nastopi naenkrat na navidezno zdravem otroku, pogosto pa ga sproži vročično stanje. Vzrok je nepravilna porazdelitev soli, v prvi vrsti apnenih in zaradi tega spremljajoče spremembe v sestavi krvi. Navadno manjka urejevalec apnenih soli, vitamin D. Preprečevanje te bolezni, ki izhaja iz nepravilne hrane, obstaja v dovajanju vitaminov kakor pri rahitidi. Ako pa nastopajo ti krčeviti napadi obenem z visoko vročino, je treba poleg tega še polagati mrzle ovitke, v katere je treba poviti celega otročička, za kakih 10 minut in isto po potrebi zaporedoma večkrat ponoviti, dokler visoka vročina ne popusti. V zelo težkih primerih takih napadov se pojavljajo močni, da celo smrtno nevarni krči dihalnega in srčnega mišičevja. Tam je potreben zdravnik.

In kako je s cepljenjem

Dejstvo, da nekatere bolezni zapuščajo imuniteto, je vodilo zdravnike do tega, povzročiti na človeškem telesu delno, ne nevarno obolenje in tako doseči odpornost, oziroma nesprejemljivost za določeno bolezen. V ta namen so pripravili cepiva, ki so povečini sestavljena iz oslabljenih bolezenskih kali, ki so na poseben način obdelane. Te oslabljene bolezenske kali imajo lastnost, da po cepitvi sprožijo dogodke, ki spravijo telo do tega, da slično kakor pri pravilnem obolenju samo ustvarja protistrupe. Protistrupi pa imajo lastnost, da bolezenske kali uničijo, preden bi se bolezen mogla razviti.

PO SVETU

× **Gospodarska in socialna zmeda v zasedeni Italiji.** Angleški časopis »Tribune« piše, da življenjske razmere v »osvobojeni« Italiji ne morejo postati za Italijane slabše, kakor so trenutno. Italijanski narod pada v gospodarski in socialni nered. Celo v Neaplju, kjer Angloameričani že več mesecev gospodarijo, je večina Italijanov brezposelnih. Toda tudi oni, ki se jim je končno posrečilo dobiti delo, nikakor ne morejo s svojim zaslužkom vzdrževati rodbine. Vsi uradi za kontrolo cen ter za razdeljevanje racioniranih živil ne opravijo nič. Italijanski delavec, ki je imel srečo, da je dobil delo, prejema približno 50 lir plače. V večjih krajih je zaradi lakote prišlo že do demonstracij in do protestnih stavk. List »Tribune« zaključuje, da ni čudno, če pod takimi razmerami Angloamerikancem izjavljajo, da Nemci kar se tiče uprave in organizacije, daleč prekašajo Angleže in Američane. Nemci so stalno in dovoljno hranili italijansko prebivalstvo in to tudi v najmanjših in najoddaljenejših krajih.

× **Rumuni so pripravljeni.** Rumunski list »Curentul« označuje borbeni duh Rumunov kot politično stvarnost. Častniki in vojaki, ki prihajajo na dopust, so prežeti s trdno odločnostjo ter nezlomljivim zaupanjem. Člankar piše nadalje: »Že mesece zasledujem notranje zadržanje, gotovost in dvom, silo in kolebanje, toda vedno naletim na isti duh junaške mladine, na samozaupanje ter na neko notranjo gotovost, ki prežene tudi najmanjši dvom. Naj si nihče ne domišljuje, da bi kakršnakoli politična premetenost lahko stopila na mesto te vzvišene stvarnosti, ki jo predstavlja bojni duh rumunskega vojaka. Bojišče je področje, na katerem predstavlja domovina pravo resničnost, ne pa kakšne govorniške fraze. Na tem področju se odloča usoda rumunskega naroda.

× **»Obrambni boj evropskih narodov«.** Rumunski list »Viatza« piše, da je Anglija v zadnjem polletju dokončno zamudila svojo priliko ter je sedaj prešlo v popolno odvisnost od Sovjetske zveze in Združenih držav. Evropo je morala izročiti boljševikom, za Ameriko pa nima Anglija večje važnosti kakor na primer Portugalska ali Islandija. List nadaljuje: »Od dveh strani napadena se ne bo Evropa nikoli umaknila. Obrambni boj evropskih narodov, ki se zavedajo svojega poslanstva, se ne more presojati kot vojna iz častihlepnosti. Danes se dovolj jasno začrtavajo sovražnikovi nameni: podvreči si hočejo našo staro evropsko celino. Uničiti hočejo njeno tisočletno kulturo ter zasužnjiti njene narode.«

× **Gobavost v Londonu.** Neki švedski dnevnik je pretekli teden javil, da so v Londonu ugotovili dva primera gobavosti, ki sta spravila angleško javnost v velik strah in na katera bodo Londončani verjetno zelo močno reagirali. Bolnika sta doma z otoka Cipra. Nevarnost za razširjenje te grozne bolezni je v Londonu izredno velika. Angleški zdravniški list »The Lancet« je zahteval, naj se čim prej dopolni angleška zakonodaja, ki doslej ni predpisovala, da je treba gobave bolnike takoj izolirati.

× **»Židje nezaželjeni« — v Londonu.** Angleški dnevnik »Daily Worker« objavlja redno vesti o protisemitskih izbruhih v Angliji. Nedavno je list opozoril na dva napisa s kredo. Prvi je bil napravljen na postaji podzemske železnice Swiss Cottage in je imel besedilo: »Oddamo prazno stanovanje evakuirancev — židje nezaželjeni«. Drugi je bil v Hyde Parku in se je glasil: »To je vojna židov!« Po sebi je umevno, da je londonski komunistični list zaradi izbruha antisemitskih čustev že po svoji dolžnosti zelo ogorčen ter da poziva oblasti, naj odločno nastopajo.

× **Angleži odklanjajo ameriški vojaški film.** Angleški list »Daily Sketch« je zapisal, da so v Angliji vedno bolj siti vojaških filmov, ki jih izdelujejo v hollywoodskih filmskih ateljejih. To ni presenetljivo, ker imajo Angleži sedaj vojno v lastni deželi. Pač pa je uredništvo »Daily Sketcha« začudeno pogledalo, ko je sedaj v času neprestanega nemškega bombardiranja južne Anglije prispelo iz Hollywooda pismo, ki napoveduje film o ameriških letalskih napadih kot najnovejšo ustvaritev hollywoodske filmske industrije. Pismo pravi, da so pri snemanju naredili bombna žrela široka kakih 6 metrov in tri metre globoka, da bi bilo vse videti čim bolj resnično. Ameriški filmski proizvajalci so mnenja, da bo ta film predstavljal višek letošnje proizvodnje. Glavno uredništvo »Daily Sketcha« je Amerikance pozvalo v odgovoru, naj pridejo v južno Anglijo in si tam ogledajo prava bombniška žrela. O njihovih merah ne smejo namreč v inozemstvo ničesar poročati.

× **Jeza ga je ozdravila.** Neki učenjak, ki je živel ob koncu preteklega stoletja, je bil tako velik hipohonder, da je moral nekega dne v posteljo in da je čutil, da se mu bliža konec. Naročil je, naj mu zaigrajo na zvončkih domače cerkve njegovo mrtvaško pesem. Bil je sam zelo muzikaličen in ves ogorčen je poslušal, kako slabo pojo zvončki. Kar je srdito planil iz postelje. odhitel v zvonik in pokazal sam, kako je treba igrati. Pri tem se je dobro prepotil, kar je tako blagodejno vplivalo nanj, da je kmalu okreval.

× **Vedno nova zločinstva iz zraka.** Iz Kolbaeka. na Danskem javljajo, da so te dni sovražnikova letala iz prav nizke višine obstreljevala neki avto, ki je vozil po cesti, vodeči v Kalundborg. Streli so ubili nekega trgovca z živino skupno z njegovim sinom in majhno hčerko. Šofer je bil ranjen v glavo. Voz je zadelo kakih 15 strelov.

Utrinki

Očetov blagoslov zida otrokom hiše.
(Jezus Sirah)

Delo življenje sladi.
(Burmann)

Življenje brez koristi — to je zgodnja smrt. (Goethe)

Kjer je veliko luči, tam je gosta senca.
(Goethe)

Kdor se igra z življenjem, ne pride nikdar prav. (Wendt)

Življenja maj cvete samo enkrat — in nikdar več. (Schiller)

Užil sem vso zemeljsko srečo — sem živel in ljubil. (Schiller)

Veselje in ljubezen sta peruti k velikim dejanjem. (Goethe)

Kdor odpusti in prizanese, najbolj božansko zmago je dobil.
(Schiller)

Grajati zna norec vsak, a bolje narediti ne. (Langbein)

Še najpobožnejši ne more v miru žiti, če zlobnemu sosedu to ni všeč.
(Schiller)

Pravičnik mora veliko trpeti.
(Psalm 34, 20)

Kdor s solzami seje, bo z veseljem žel.
(Psalm 126, 5)

Ljubezen je močna kakor smrt.
(Salomon)

× **Izredni zakoni za nasprotnike židov v Združenih državah.** V Washingtonu so imeli zadnji čas velik proces, ki je močno spominjal na moskovske navidezne procese v letih 1936-37. Med obtoženci so urednik Lawrence Dennis, novinar Joe Mc'Williams, metodistični duhovnik Gerald P. Winrod ter še 26 nadaljnjih pristašev pokreta »America First«. Vse skupaj dolže »fašističnih in protižidovskih spletk«. Ker državnemu tožiteljstvu ni uspelo dokazati, da so se obtoženci zakleli, da bodo izvršili v Združenih državah nasilen preobrat, se je morala obtožba omejiti na očitke »uporniških dejanj ter ščuvanja ljudstva z razširjenjem fašističnih in protižidovskih idej«. Obtoženci so se sklicevali na »svobodo mnenja«. Da bi odpravilo vse te neprijetne spore v »deželi svobode«, je izdalo pravosodno ministrstvo hitro, z imenom »Bill of particulars« označeno zakonsko uredbo, ki stavlja take izjave mnenja kot »fašistično svetovno zaroto« pod kazen. Nedavno je bil v Zedinjenih državah tudi sprejet zakon, ki prepoveduje poštno razpošiljanje »vsega materijala, ki služi razširjanju medsebojnih rasnih sporov«. Če je torej imela ameriška vlada izdajo teh zakonov v zaščio židov za potrebno, lahko iz tega sklepamo, da so široki krogi prebivalstva v tej največji židovski državi na svetu že spoznali, kako slab vpliv ima židovstvo na javno in gospodarsko življenje.

Mirko Ljubič:

Bilo je nekoč

»Frnikula sem, Frnikula tja, Frnikula gor, Frnikula dol,« kakor po znani melodiji iz Sevilijskega brivca, je teklo življenje gospoda učitelja Frnikule. Bil je najmlajši petih dičnih udov slavnega imena Frnikule. Njegova vzgoja skromnosti in samozatajevanja se je začela s tem, da ga je imelo pravico klofutati osmero rok, ne vštevši pri tem roke očeta in matere. Nadaljevala se je z nepobitnim dejstvom, da je moral nositi hlače, ki so bile prvotno ukrojene za pokrivanje mogočnega ozadja vriega starega Frnikule in so izpolnjevale dolžnost pri vseh štirih bratih, dokler se niso trikrat obrnjene, skrajšane, podaljšane in ponovno skrajšane znašle v mirnem pristanu, od koder niso mogle nikamor več, na sedalu najmlajšega Frnikule. Še druge lepe dolžnosti je imel najmlajši Frnikula, ki so utrjevale njegov značaj. Vsem bratom je moral snažiti čevlje, jo ucvreti ko blisk po cigarete ali prenaašti zaljubljena pisma.

Ko so se slednjič bratje potepli po svetu in delali več ali manj čast svojemu imenu, je prišla vrsta na najmlajšega. Stari ga je potegnil pred sebe in ga z očmi veščaka meril od vseh strani. »Hm, kam čem s teboj, ti najmlajši Frnikula?« je zaskrbljeno vprašal. »Za doktorja si prepameten, za kmeta preneumen, za trgovca preponižen, za obrtnika prešibak. Jej, jej, kolike sitnosti so s teboj!« In gledal je dični Frnikula svoj nebogljeni zarod, ki je stal in trepetal pred njim ves majhen, zgrbljen, upadlih prsi in razcefranih hlač. Stari je prijel nadebudnega paglavca za ovratnik, ga stresel ko mokrega mačka in mu dejal: »Učitelj boš! Dopoldne boš otroke lasal in šolski prah požiral, popoldne se boš z ženo prepiral, zvečer boš čislan gospod. Zahajal boš v vaško gostilno na tarok in merico cvička in z župnikom pretresaval važna politična vprašanja. Govoril sem!«

»Ježeš, nikar! Ta da bi bil učitelj? Saj ga bodo otroci nabili!« je zatarnala častita mati Frnikula in prekrižala roke na obilnem životu.

»Govoril sem,« je odrezal družinski glavar in se razkoračil sredi sobe kakor indijanski poglavar po besedi »hough«.

In pri tem je ostalo.

Frnikula je študiral, cepal, delal izpite in zopet študiral. A ostal je to, ker je bil — Frnikula! Pa nič ne de. Bil je zadovoljen s svojim prostorčkom na soncu.

Prelepa je Cvetoča reber, izvrsten zrak, krasna okolica. V takem kraju si človek dodobra spočije zrahljane živce, postane mirnega, ljudomilega značaja. Da, tako je, če človek v taki vasi, ki šteje dvajset obljudenih in dvajset neobljudenih koč, živi pol leta, največ leto dni. A če živi v njej dolgih pet let ali morda še več, ko nima razen enkrat na mesec, kadar gre po plačo ali če morda mimo šole pripelje pot orožniško patrolo, nobenega stika z zunanjim svetom, tedaj človek postane ali čudak ali pijanec, ali najpreje pijanec, potem čudak. Toda Frnikula je bil skromen človek, tako potrpežljiv, da bi prej polža naučil peti koračnico kakor izgubil svojo potrpežljivost. Ni pa bila taka gospa Frnikula. Ona je bila tista, ki je v tem zapuščenem gnezdu gojila občutke obupanca. Zastonj so bile vse tolažilne besede gospoda soproga. Ihta njegove preblage boljše polovice ni poznala nikakih meja. In ko so bili pobiti že vsi krožniki in cvetlični lončki, je Frnikula globoko vzdihnil, sedel in napisal prošnjo za premestitev, jo pravilno kolekoval in oddal. S tem je bil za nekaj časa sklenjen domači mir. A le za malo časa. Gospa je začela zopet drezati. In Frnikula, željan miru, je pisal vnovič. Enkrat, dvakrat, trikrat! Nič ni zalegio.

»Prav gotovo so pozabili nanj, mogoče ga celo nimajo v razvidnici, ko je tako neumno boječ in skromen,« je gostolela ljubka gospa Frnikula. A Frnikula je bil vajen samozatajevanja še izza mladih let. Zato se je nekega dne odločil za obupen korak. Skrbno je skrtačil svojo nedeljsko suknjo — seveda, še dar rajnkega očeta — vzel svež ovratnik, si ostrgal redko brado in se tako vnanje olikan odpravil na mučno pot v mesto. Gospod predstojnik so imeli sila dela in ker so bili zelo kratkovidni, so kajpka nosili debela očala. V sobi je bilo mnogo strank ini videlo se je, da so gospod predstojnik precej sitni in ujedljivi. »Slabo sem naletel,« je rekel Frnikula sam pri sebi. »Čakal bom, da vsi odidejo in mu lepo in skromno razložim.« Pa ni dočakal tega. Stranke so se kar vrstile. »Tako ne bom opravil,« si je mislil. »Kar k njemu stopim in mu povem.« Komaj je odpri usta, da bi storil, kar je nameraval, ga je predstojnik prekinil: »Prosim, prosim, sedite tja! Da, tja! Ne utegnem z vsemi hkratu. Da, da, sedite!« Frnikula je ubogljivo sedel in začel študirati okrasek na zidu. Ura je šla na poldne. Nato je Frnikula še enkrat stopil k mizi. Predstojnik je udaril z roko po njej: »Ali vam nisem rekel, da ne utegnem? Počakajte vendar! Sedite!« In Frnikula je sedel, obsedel in zakinkal. Gospod predstojnik je odpravil zadnje stranke, nekaj šaril po miznici, je zaklenil in odšel iz sobe. Ker je bil zelo kratkoviden, ni opazil v kotu spečega Frnikule. Iz treh cerkva je zvonilo poldne. Gospod predstojnik je pri kosilu dobro jedel in tudi pil in si po vseh teh dobrotah zaželel še kopanja. Skočil je v zelene valove, in, hop, smrt ga je prijela za vrat in ga pritisnila na rečno dno. Novi predstojnik je prišel šele čez nekaj mesecev.

Po inštalaciji je novi gospod predstojnik dostojanstveno nastopil svojo službo. Toda, ko je odpri sobo svojega prednika, mu je udaril v nos tak smrad, da se je opotekel. Takoj je ukazal odpreti okna in v dnevni svetlobi, ki je sedaj prosto sijala skozi okna, je zagledal v kotu črno gmoto, ki je sključeno sedela na stolu. Bil je učitelj Frnikula, vzor uradniške skromnosti naših polpreteklih dni. Baje so mu postavili celo spomenik. Ali ga je še kdo posnemal, mi ni znano.

SMEŠNICE

ZA POLETJE

— Prav prikupen dečko, ta tvoj zaročenec, le nekako hladen se mi zdi!

— Saj prav nalašč sem si takega izbrala za poletje, ker je tako in tako že dovolj vroče!

ČRNA BORZA

— Dobro, torej velja, kakor sva se domenila! Odnesi zdaj to olje h Pavliču, jaz pa odnesem šunko h Petriču, potem se dobiva!

— Kje pa se dobiva?

— V zaporu! Kdor prvi pride, počaka!

TROJČKI

Znani berlinski profesor dr. Olshausen je pripovedoval nekoč v gostilni pri stalnem omizju, da je neka njegova pacientka rodila trojčke, ker je med nosnostjo brala Dumasove »Tri mušketirje«.

Eden izmed gospodov pri sosedni mizi je tedaj hitro vstal. Povedal je, da mora teči domov, ker bere njegova žena knjigo »Ali Baba in štirideset razbojnikov.«

BOŽJA KAZEN

»Pomisli, ljubi mož, v tisto lipo, pod katero sva se pred dvanajstimi leti seznanila, je udarila strela!«

»Prav ji je!«

PRI LJUDOJEDIH

Črnec: »O, živio! Že tako dolgo te čakam!«

Belokožec: »Kaj me mar poznaš?«

Črnec: »I seveda! Saj te bom 'mel za večerjo.«

POTEM JE VSEENO

Fotograf: »To je smola! Fotografiral sem vas ravno v trenutku, ko ste govorili!«

Kmet: »Nič ne de, to sliko hočem poslati teti, ki je čisto gluha.«

RAZUMLJIVA ŽELJA

Nekaj let pred vojno so igrali na Dunaju večkrat pravljico: »Kraljica lutk«, v kateri je nastopala neka slavna plesalka. Znani baron Springer je sedel s svojo hčerko v loži. Kadar je plesalka zaklicala »ata« ali pa »mama«, je mala deklica veselo zaploskala. Ko je bilo predstave konec, je hčerka poprosila na glas:

»Očka, tako rada bi imela to lutko.«

Baron Springer je hčerko pogladil po laseh in rekel:

»Jaz tudi!«

GOSPODAR V HIŠI

Gospodinja: »Pri nas doma nosim hlače jaz!«

Gost: »Toda ko sem bil zadnjič pri vas, ste imeli čeznje predpasnik.«

POSNEMANJE

Gospod Lipec je dober človek, toda precej naiven. No, nič ne de. Nekega dne je šel mimo kovačnice in videl, kako je vzel kovač s kleščami železo iz ognja in pljunil nanj.

»Zakaj to delate?« se je začudil.

»Da vem, ali je vroče,« je odgovoril kovač.

Gospod Lipec se je vrnil h kosilu. Ko je žena prinesla juho na mizo, je gospod Lipec vzdignil pokrov in pljunil v juho.

»Da bom vedel, ali je vroča,« je pojasnjeval svoji strmeči ženi.

NEZMOŽNA ZA DELO

»Kam pa tako hitite?«

»Domov. Imam strašno dela, pa nikogar, ki bi mi pomagal.

»In kaj pa tisto dekle, ki je bilo pri vas v službi?«

»Ta mi ne more več pomagati, ta se je že omožila.«

»Koga je vzela?«

»Mene.«

DOLŽNIK IN UPNIK

»Kdo je dolžnik, Janko?« vpraša učitelj v šoli.

»Tisti, ki je kodu denar dolžan.«

»In kdo je upnik?«

»Tisti, ki upa in verjame, da bo denar nazaj dobil.«

ŽIVLJENJSKO ZAVAROVANJE

Bil je mož in ta je imel zelo hudo ženo. Ker je bil sam mirne narave, je delal vse, kar je žena hotela. In ko je nekega dne hotela jahalnega konja, ji ga je kupil. Žena je jahala, a kmalu jo je konj vrgel raz sebe, tako da si je zlomila tilnik. Drugi dan sreča mladega vdovca prijatelj: »Prodaj mi tega konja!« Toda mož je zmajal z glavo in dejal: »Ne prodam, prijatelj, čeprav te imam rad. Ne vem še, ali se ne bom iznova oženil!«

TAKO JE

Striček nečaku, ki mu je slabo opravil neki posel:

»Tonček, lepo si povedal moje naročilo pri gospodu Jancu! Rečem, ko bi bil hotel poslati tja osla, bi bil rajši jaz sam šel!«

RODBINA

Ko je bilo pred leti v Zedinjenih državah ljudsko štetje, je prišel uradnik k neki hiši v predmestju in je potrkal na vrata. Odpri mu je deček.

Uradnik: »Kje je oče?«

Deček: »Zaprt.«

Uradnik: »In mati?«

Deček: »V blaznici.«

Uradnik: »Bratov in sester nimaš?«

Deček: »Imam brata, ta je na univerzi.«

Uradnik (začuden): »Na univerzi? Kaj dela tam?«

Deček: »V steklenici je, imel je dve glavi.«

POGOVOR PRI MIZI

Anton Bruckner, znani skladatelj, je bil v ženski družbi zelo plašen. Pri neki pojedini se je njegova soseda za mizo trudila, da bi ga zapletla v pogovor, toda ni se ji posrečilo. Naposled je napravila zadnji korak:

»Gospod profesor, danes sem se še prav posebno lepo oblekla — zaradi vas. Ali ne opazite tega?«

Ne da bi jo bil pogledal, je Bruckner v zadregi zajecljal:

»Ne. Zaradi mene bi vam pa res ne bilo treba prav ničesar obleči.«

Križanka (26)

Besede pomenijo:

Vodoravno: 1. žensko ime, 5. drobec, drobir, drobtina, 10. zla usoda prevzetnikov, 17. češko moško ime, 18. nemško mesto v severovzhodnem delu badenske pokrajine, 19. žvaljati glas, 21. dobro znan, znamenit, 22. ena izmed velesil, 23. skladba za 9 izvajalcev, 24. letni čas, 26. drevored, 27. kazalni zaimek, 28. zgodovinsko mesto v južni Madžarski, 29. največje evropsko jezero, 31. reka v južni Grčiji, 32. mesto ob steku Usore in Bosne, 33. oblika pomožnega glagola, 34. reka v Zadnji Indiji, 37. otok v Jadranskem morju, 39. kraj ob Dravi nad Marjborom in Dravogradom, 41. italijansko moško ime, 42. osebni zaimek, 43. nemško moško ime, 44. je uganka, kadar ni več uganka, 46. veznik, 47. glasbeni pojem, 48. neke barve, 50. vzvišen prostor, ravna streha, 52. veznik, 53. mik, vabljivost, 54. posledica strela, 56. italijanski raziskovalec, ki je leta 1497 odkril Labrador, 57. sestavni del opernega ansambla, 58. okrajšan podredni veznik, 59. pristanišče na Balkanu, 61. italijanski kazalni zaimek, 62. manjši orkester, 63. spleten bič, 65. grška črka, 66. oblak, 67. kazalni zaimek, 68. umetna pesem, 70. dišava, 71. italijanski predlog, 72. grški filozof in državnik, 74. del vesoljstva, 75. zdravilišče na Tirolskem, 76. spoj, stik, 77. mesto ob progi Zagreb-Sušak, 79. kazalni zaimek, 80. enota evropske valute, 81. obli vrhovi, 82. slovenski jezikoslovec, 83. dejanski, stvaren, 84. neuspeh.

Navpično: 1. vrsta dobrega vina, 2. poseka, 3. časovna enota, 4. oblika pomožnega glagola, 5. evropsko vetemesto, 6. neke barve, 7. najpogostejši tip med kršilci kazenskega zakona, 8. dva samoglasnika, 9. amonijakove spojine, 11. v Trstu, 12. letoviški kraj v Poadižju, 13. posoda, 14. trščice, drobtine, 15. kratke palice z debelejšim koncem, 16. oče, 18. moško ime, 20. zločini, 23. nedoločni zaimek, 24. predlog, 25. žensko ime, 28. nagib, pobuda, vzrok, 29. književnik, 30. hrib pri Beogradu, 32. mesto na Hrvatskem, 33. mesec, 35. veznik, 36. vlada vojaštva, 38. velikan, silak, 39. lahkoatletska disciplina, 40. reka v severni Sibiriji, 42. prazen, 45. kraj v severni Italiji pod Furlanskimi Alpami, 47. v starem veku najmočnejše med jonskimi mesti v Mali Aziji, 49. ptica, 51. grška boginja krivice, 52. zanimiv, priviačen,

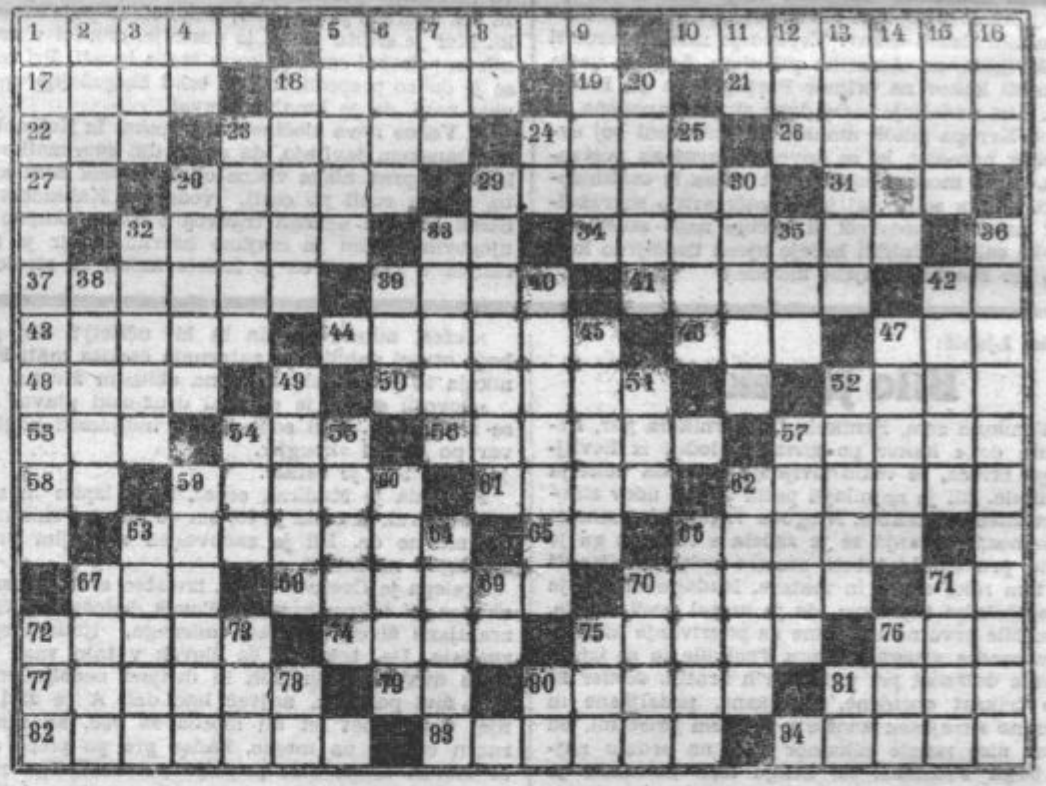

54. vrtnina, 55. reka na Kavkazu, 57. leposlovno delo, 59. planinske ptice, 60. trk, zadetje, zalet, 62. žuželka, 63. forma, model, 64. mestece ob slovensko-hrvatski jezikovni meji, 66. mestece v Istri, 67. nekdanja nemška kolonija v Afriki, 69. predlog, 70. okrajšano moško ime, 71. shramba skladišče (fon.), 72. močnik, 73. krojaška potrebščina, 75. blag, ljubek, 76. domača žival, 78. predlog, 80. podredni veznik, 81. podrednik veznik.

*

REŠITEV KRIŽANKE ST. 26

Vodoravno: 1. repa, 5. operater, 9. peta, 13. pezeta, 15. letina, 18. ar, 20. Timor, 21. enaki, 22. do, 23. ran, 25. lipa, 26. gore, 27. jaz, 28. Amon, 30. reč, 31. ime, 32. Lena, 33. devon, 35. lira, 38. oje, 39. Sedan, 40. ob, 42. nenavajen, 45. top, 47. vaza, 48. Ida, 50. akademija, 53. Ig, 55. romar, 59. ran, 60. Lars, 62. Altaj, 66. edil, 67. val, 68. zob, 70. ribe, 71. del, 72. Gobi, 73. elan, 75. Heg (Haegg), 76. Or, 77. golob, 78. nabor, 80. lo, 81. kosilo, 82. Itačan, 84. Lodi, 85. arabeska, 86. Ibar.

Navpično: 2. ep, 3. pet, 4. azil, 5. otopel, 6. Paračin, 7. elegija, 8. renomeji, 9. pika, 10. emi, 11. ta, 12. parada, 14. emir, 16. tare, 17. korana, 19. rame, 22. Dana, 24. nov, 27. jed, 29. no, 32. le, 34. notar, 36. reven, 37. Anam, 38. ovaja, 39. snaga, 41. bok, 43. azil, 44. Edi, 46. parabola, 49. predor, 51. Dalibor, 52. arzenik, 54. Njegoš, 56. oder, 57. mil, 58. Al, 61. solata, 63. ir, 64. tih, 65. Abel, 67. voli, 69. baba, 72. gosi, 74. noči, 77. god, 79. Rab, 81. ko, 83. na.

Für das Konsortium — Za konzorcij »Domovine«: Josip Reisner, Direktor i. R. — direktor v p., Igriška 3. — Schriftleiter — urednik: Davorin Ravljen, Journalist — novinar, Stari trg 7. — Für die Druckerei — Za tiskarno »Narodna tiskarna«: Fran Jeran, Direktor — ravnatelj, Aleševčeva 6. — Alois in Laibach — vsi v Ljubljani.